

הישיבה המאתיים-וחמישים-ותשע של הכנסת השישית

יום שלישי, כ"ח שבט תשכ"ח (27 פברואר 1968)

ירושלים, הכנסת, שעה 16.00

א. שאילתות ותשובות

3. שילוט ותמורדי תנועה בצומת

גלילות – כביש גהה

חברי הכנסת א. טיאר שאל את שר התחבורה ביום י"ג בחשון תשכ"ח (16 בנובמבר 1967):

בצומת גלילות והמשך כביש גהה אין שילוט מספיק, ובין השאר אין שילוט המזהיר מראש על קיומו של רמזור בצומת זה, שנפתח לתנועה רק לפני זמן קצר והנהגים טרם הורגלו בו.

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. מה היו הסיבות לכך שלא הוצב שילוט מספיק בצומת זה?

2. מי האחראי לאמור בשאלה 1 ומה המסקנות שיוסקו בשל מחדל זה?

3. מה הם האמצעים ומתי יופעלו לתיקון החסר בצומת זה?

שר התחבורה מ. כרמל:

בצומת המוזכר על-ידי השואל הנכבד קיים שילוט המורה על קיום רמזור.

4. פיתוח נמל אילת

חברי הכנסת ד. לוי שאל את שר התחבורה ביום י"ז בחשון תשכ"ח (20 בנובמבר 1967):

נמל אילת – השער של מדינת ישראל למדינת אפריקה – שימש מוקד בהתפתחויות הבינ-לאומיות שלנו לאחרונה, אולם לצערו הרב נמל זה אינו עומד על רמה נאותה ויש עוד הרבה לעשות לפיתוחו.

אודה לכבודו אם ישיבני:

א. האם יש בדעת משרדו להוסיף ולהשקיע בנמל אילת כדי לפתחו ולהביאו לדרגת נמל מודרני – בין-לאומי?

ב. אם כן – מה הן התכניות לפיתוח נמל אילת ומתי יתחילו בביצוען?

שר התחבורה מ. כרמל:

בפיתוחו של נמל אילת הושקעו כ-32 מיליון ל"ר, רות, בעיקר בבניית רציף שאורכו 528 מטר ועומקו 12 מטר, מחסן לאשגל בקיבול 40,000 טון, מחסן לפוס-פטים בקיבול 30,000 טון, מיתקן אוטומטי לשינוע מחצ"ב, מחסן למטען כליי בשטח של 6000 מ"ר, סככה בשטח של 3000 מטר וכו'.

נמל אילת הוא מן הנמלים המודרניים והמשוכללים ביותר, ויכול להעביר עד 2.5 מיליון טונות מטענים בשנה, בעוד שב-1966/67 הועברו דרכו רק 212,000 טון.

הי"ר ד. נצר:

אני מתכבדת לפתוח את ישיבת הכנסת. תחילה נשמע שאילתות ותשובות.

1. היתר לחברות אוטובוסים לנסוע בין בית-לחם לירושלים דרך תלפיות

חברי הכנסת א. אבנרי שאל את שר התחבורה ביום י"א בחשון תשכ"ח (14 בנובמבר 1967):

נמסר לי כי חברות האוטובוסים הפועלות בגדה המערבית, בסביבות בית-לחם, ביקשו לקצר את דרכם במספר קילומטרים ולעבור לשם כך דרך שכונת תלפיות בירושלים. אנשי הממשל הצבאי המליצו להתיר שינוי מסלול הנסיעה, אך הבקשה לא נענתה על-ידי הגורמים המוסמכים בממשלה.

שאלותי הן:

1. האם הדיעה הנ"ל נכונה?

2. אם היא נכונה – מה הסיבה לאי-הענקת ההיתר המבוקש?

שר התחבורה מ. כרמל:

ב-18 לפברואר 1968, עם השלמת עבודות ההרחבה בכביש החוצה את תלפיות, הותר לחברות האוטובוסים הפועלות בין בית-לחם לירושלים לנסוע דרך תלפיות.

2. היתר לבעלי מוניות ממזרח ירושלים לפעול מחוץ לירושלים

חברי הכנסת ד. עובדי שאל את שר התחבורה ביום י"א בחשון תשכ"ח (14 בנובמבר 1967):

לאחר סיפוחה של ירושלים המזרחית נשארו מאות בעלי מוניות, שעבדו בעבר בתחום הממלכה הירדנית ומחוצה לה, ללא עבודה, מחוסר יכולתם לעבוד מחוץ לירושלים.

רצוני לשאול את כבוד השר:

מדוע לאחר סיפוחה של ירושלים אין מאפשרים לבעלי המוניות הנ"ל לעבוד באזורי הארץ השונים על מנת שיוכלו לפרנס את משפחותיהם?

שר התחבורה מ. כרמל:

במזרח ירושלים, טרם שחרורה, פעלו 279 מוניות. עם איחודה של העיר הוענקו ל-38 בעלי מוניות בירוש-לים המזרחית רשיונות להפעלה כמוניות עירוניות בירושלים, וזאת בהתאם לקריטריונים הקבועים לגבי תושבי מדינת ישראל. יתר בעלי המוניות קיבלו היתרים, בתיאום עם שלטונות הממשל הצבאי, להפעלתן כמוניות בין-אזוריות בקווים שבין ירושלים ויהודה וה-שומרון, מקום שם פעלו קודם לכן.

— שאלות ותשובות (מיקוניס, ארבל-אלמזלינו, טובי, רזיאל-נאור, כרמל, י. תמיר) —

העיקרית לתאונות היא חוסר תאורה בכביש זה, שהוא אמנם כביש בין-עירוני, אך משני צדדיו קיימים ישובים מאוכלסים.

אי לכך הנני לשאול את כבוד השר:

א. האם נכונות הידיעות הנ"ל אודות התאונות בכביש גה?

ב. מה הם הצעדים שבדעת השר התחבורה לנקוט כדי להקטין את מספר התאונות בעורק תחבורה חשוב זה?

ג. מה בדעת כבוד השר לעשות כדי להביא להתקנת תאורה מתאימה בכביש זה?

חברת הכנסת א. רזיאל-נאור שאלה את השר התחבורה ביום כ"ג בכסלו תשכ"ח (25 בדצמבר 1967):

התאונות הקטלניות אשר אירעו לאחרונה בכביש גה הסבו את תשומת לב הציבור והעתונות למצב בכביש הנ"ל. למרות היותו עמוס כלי רכב מכל הסוגים אין בו רמזורים, אפילו בצמתים המועדים לפרוענות, כמו הכניסה לקריית-שמואל. הכביש עצמו מתפתל פיתור-לים רבים, ולעתים אין כלל אפשרות לראות את הרכב הבא ממול.

אי לזאת אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. אימתי יותקנו רמזורים בצמתים בכביש גה?
2. מה יש בדעת השר לעשות למען יישור התוואי והפחתת הנפגעים בכביש הנ"ל?
3. מהו מספר הנפגעים והניספים בכביש הנ"ל בשנה האחרונה?

שר התחבורה מ. כרמל:

מאז חודש יולי 1967, מועד פתיחת כביש 13 לכל אורכו, אירעו בכביש זה 67 תאונות, מהן 10 קטלניות, 17 קשות ו-40 קלות.

עם החמרת המצב בכביש זה הוחלט על נקיטת הצע-דים הבאים:

1. הובלת מהירות הנסיעה בחלקו הגדול של הכביש, העובר בסמוך לאזורים בנויים.
2. הארת קטעי כביש העוברים בשטח בנוי ושיש בהם תנועה של הולכי-רגל.
3. רימזור כל הצמתים שעדיין אין בהם רמזורים.
4. התקנת גדרות מפרידות בין שני מסלולי הכביש.
5. הרחקתן של רוב תחנות האוטובוסים — שהיו גורמות למעבר הולכי-רגל החוצים את הכביש — מן הכביש הראשי והעברתן אל הרחובות הפנימיים בשכונות אשר בצדי הכביש העורקי.

9. מספר עבירות התנועה שנרשמו על-ידי המצלמות האלקטרוניות

חברת הכנסת י. תמיר שאל את השר התחבורה ביום י"ז בכסלו תשכ"ח (19 בדצמבר 1967):

יואל נא השר להשיבני:

כמה עבירות תנועה נרשמו עד כה על פי צילומי המצלמה האלקטרונית בצומתי הדרכים?

5-8. נקיטת אמצעים למניעת תאונות בכביש גה

חברת הכנסת ש. מיקוניס שאל את השר התחבורה ביום י"ז בכסלו תשכ"ח (19 בדצמבר 1967):

כביש גה שבין כביש לוד וכביש פתח-תקוה נעשה כביש מועד לפרוענות באזור תל-אביב. בסך-הכל נפגעו בשנת 1966 בקטע כביש זה 121 אנשים כתוצאה מתאונות, מהם 88 שנפגעו בצמתים. בשנת 1967 נפגעו 116 איש בקטע זה של הכביש, מהם 90 בתאונות בצמ-תים.

חוקי המשטרה מציינים — כפי שמוסר „על המשמר“ מיום 13 בדצמבר 1967 — כי כל ההרוגים בתאונות הקטלניות בכביש זה בשנתיים האחרונות היו הולכי-רגל. לדעת החוקרים נגרמו התאונות בגלל חוסר תאורה בכביש זה, שהוא אמנם כביש בין-עירוני, אך משני צדדיו ישובים מאוכלסים ובהם תנועת הולכי-רגל רבה.

אי לזאת הנני לשאול את כבוד השר:

- א. האם הפרטים המובאים בכתבה הנ"ל נכונים במלואם או בחלקם?
- ב. אם כן — מה נעשה לתיקון המצב?

חברת הכנסת ארבל-אלמזלינו שאלה את השר התחבורה ביום י"ט בכסלו תשכ"ח (21 בדצמבר 1967):

בעתון „למרחב“ פורסם: „השנה הגיע מספר ההרוגים כתוצאה מתאונות דרכים בכביש גה ל-12 אנשים. בשנת 1966 נהרגו באותו כביש 5 אנשים... כביש זה הפך למקום מועד לפרוענות ובמשך שנה זו נפגעו 116 אנשים, מהם 96 בצומתי הדרכים... מהמשטרה נמסר כי כל ההרוגים היו הולכי-רגל, ורובם ככולם נהרגו בשעות הערב והלילה.“

נוכח ריבוי תאונות הדרכים ומספר הקרבנות, הגורם לאבדן חיים יקרים, סבל רב למשפחות וזמן רציני למשק ולחברה — רצוני לשאול את כבוד השר:

1. מה הן הסיבות שגרמו למספר כה גדול של תאונות דרכים וקרבנות בכביש גה?
2. האם מספקים אמצעי תאורה מתאימים לחיזוק הבטיחות בדרכים בשעות הלילה?
3. האם יותקנו רמזורים בצומתי הדרכים של כביש גה בקטע מכביש תל-אביב — לוד עד כביש פתח-תקוה?
4. באילו אמצעים נוספים עומד משרד התחבורה לנקוט כדי להבטיח את חיי הולכי-הרגל והנוסעים בכביש זה?

חברת הכנסת ת. טובי שאל את השר התחבורה ביום כ' בכסלו תשכ"ח (22 בדצמבר 1967):

כביש גה, בקטע שבין כביש לוד וכביש פתח-תקוה, נעשה כביש מועד לתאונות קטלניות. בשנת 1966 הגיע מספר הנפגעים בתאונות ל-121 איש, מהם 5 הרוגים. בשנת 1967 נפגעו כבר 116 איש, מהם 10 הרוגים.

לפי האנפורמציה שפורסמה בעתונות, כל ההרוגים בתאונות קטלניות בכביש זה בשנתיים האחרונות היו הולכי-רגל. מסתבר גם מחקירות המשטרה, שהסיבה

בשותפות עם חברת "צים". היה ברור מראש, כי השותפות היא לתקופה מוגבלת, עד אשר אנשי גאנה יוכשרו לנהל את חברת הספנות הלאומית הגאנית בכוח עצמם. כשהוכשרו תנאים לכך יצאה חברת "צים" ב-1963 מהשותפות, אך המשיכה, יחד עם הגנאים, בניהול האופרטיבי של החברה. לאחרונה הגיעה ממשלת גאנה למסקנה כי ביכולתה להפעיל ולנהל את החברה בעצמה. לבקשת ממשלת גאנה נשארו אנשי "צים" כיועצים לחברה, וכן ממשיכה "צים" בניהול סוכנויות החברה בבריטניה.

12. תכנית-אב לתעופה בישראל

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר התחבורה ביום ב' בטבת תשכ"ח (3 בינואר 1968):

פרופסור י. שנקמן, יועץ בענייני תעופה, הרצה בסוף דצמבר 1967 בחיפה וטען כי "כל המתרחש סביב תכנונו של נמל התעופה בלוד הוא אחד הבזבזים הגדולים ביותר בענף התחבורה", ואמנם כל המתבונן, אף בעיני חובב, בנעשה בלוד, מבחין שלעולם אינה פוסקת בו העבודה של הריסות, בניין ותיקונים לאין קץ.

כן אמר היועץ לענייני תעופה, ש"אין בארץ מדינה יות קבועה בענייני תעופה וישנה מדיניות סקטורלית של גורמים, כגון: חברות "אל-על", "אריק", "משרדי האוצר והפנים, תיירות ותחבורה ועוד. הללו מתנגשים לעתים" — והוא תבע הסדר מצב זה.

בקשר לביקורת הנ"ל אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. כמה עלו הוצאות התיקונים בנמל לוד מאז 1960?
2. מהו התכנון של לוד לקראת שנות השימוש במטוסים הענקיים שיטוסו בשנות השבעים?
3. מה האמת שאין תכנית-אב לתעופה בפנים ישראל?

שר-התחבורה מ. כרמל:

1. מאז 1960 הושקעו בנמל התעופה לוד כ-26 מיליוני לירות.

2. כדי להכשיר את נמל התעופה לוד לקראת קליטת המטוסים הגדולים, "בואינג 747", והמטוסים העל-קוליים — הוחל, לפני למעלה משנה, בעבודות פיתוח והרחבה של השדה, הכוללות בניית מסלול חדש, שיושלם עד שנת 1970. כן נעשות הכנות לתכנון בית-נתיבות חדש, שיושלם עד 1975. כל עבודות הפיתוח יסתכמו ב-90 מיליוני לירות.

3. קיימת תכנית-אב לתעופה פנים-ארצית בישראל, אשר לפיה פועלים בפיתוח שדות התעופה בארץ.

הי"ד ד. נצר:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת יוסף תמיר.

יוסף תמיר (גח"ל):

האם כבוד השר יכול להשיב, היש אמת בטענה של מר שנקמן בדבר בזבזים גדולים בענף התחבורה בלוד?

שר-התחבורה מ. כרמל:

אין אמת בטענה זו.

שר-התחבורה מ. כרמל:

220 עבירות תנועה נרשמו על-ידי המצלמות האלקטרוניות מאז החזרתן מחיקון בחודש דצמבר.

הי"ד ד. נצר:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת יוסף תמיר.

יוסף תמיר (גח"ל):

האם יכול כבוד השר להשיב, אם הנסיון שנרכש על-ידי שימוש במצלמות מוצדק, וכמה מצלמות הותקנו בארץ?

שר-התחבורה מ. כרמל:

אני יכול לומר שהנסיון מוצדק. יש מספר מצלמות לא רב, ואנו עוסקים עכשיו בהזמנת מצלמות נוספות.

10. סיוע לענף המשאיות

חבר-הכנסת ש. מיקוניס שאל את שר התחבורה ביום כ"ג בכסלו תשכ"ח (25 בדצמבר 1967):

במועצת המשאיות שליד משרד התחבורה, שהתכנסה לאחרונה, נמסר כי בשנתיים האחרונות נמצא ענף התובלה במשבר תעסוקה חמור וחוסר רווחיות, שגרמו להתיישנות של משק המשאיות. בין היתר הועלתה הדרישה לשיתוף המובילים בכל העניינים הנוגעים לבעיות הרכבת רכב בארץ ("למרחב", 17 בדצמבר 1967).

אי לזאת הגני לשאול את כבוד השר:

מה עושה משרדך כדי לחלץ את הענף מן המשבר שבו הוא נתון?

שר-התחבורה מ. כרמל:

המצב בענף המשאיות השתפר מאוד לאחר מלחמת ששת הימים, עם ההתאוששות הכלכלית, וכיום אין לדבר על חוסר תעסוקה או אבטלה, ולו גם חלקית, בענף. משרד התחבורה מסייע בידי המובילים להתארגן בארגון-גג.

המפקח על התעבורה עומד במגע עם נציגות המובילים בכל הנוגע לבעיות הענף: בוועדה טכנית, העוסקת בהתאמת הרכב לצורכי הארץ בהתאם לדרישות המיוחדות של גורמי ההובלה השונים, ובוועדה כלכלית, העוסקת באספקטים הכלכליים-תפעוליים-מקצועיים של הענף.

11. סיום השותפות בין "צים"

ו"הכוכב השחור"

חבר-הכנסת ד. לוי שאל את שר התחבורה ביום כ"ג בכסלו תשכ"ח (25 בדצמבר 1967):

בהתאם לידועות אודות סיום שיתוף הפעולה בין "צים" ו"הכוכב השחור" — אודה לכבודו אם ישיבני:

א. האם הידיעות הנ"ל נכונות?

ב. אם כן — מדוע הופסק שיתוף הפעולה הנ"ל?

ג. מהו "מאון" שיתוף הפעולה הזה במשך עשר שנים?

שר-התחבורה מ. כרמל:

ב-1955 סייעה ממשלת ישראל לממשלת גאנה בהקמת חברת ספנות על-ידי הקמת חברת "הכוכב השחור"

חוברת י"ח, ישיבה דנ"ט
— שאלות ותשובות (מיקונים, כרמל, י. תמיר, לוי, ארזי) —

והורחקו הקווים הנ"ל לצומת גבעת-שמואל וקריית-אונן.

אודה לכבודו אם ישיבני :

א. מדוע לא הוחזרו הקווים הללו לרחוב השומר, לשימושם של תושבי שכונת השומר?

ב. מדוע אין נענים לתושבי שכונות אלה ואין מאריכים את קו 54 בקילומטר אחד כדי שיגיע לאזור הנ"ל?

ג. מה בדעת כבודו לעשות לפתרון בעיית התחבורה באזורים אלה?

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר התחבורה ביום כ"ג בטבת תשכ"ח (24 בינואר 1968):

עקב פנייתם (בחזור) של ועדי שכונות אזור השומר בבני-ברק אל חברי הממשלה וחברי הכנסת בעניין קווי האוטובוסים באזורם וסידורי הבטיחות בקטע כביש גהה — הנני מתכבד לשאול את כבוד השר :

1. האם נכונה הטענה המובאת בחזר הנ"ל, כי היו קרבות של תאונות דרכים בקטע המוזכר של כביש גהה?

2. ואם כן הדבר — האם ייקבעו מעברי חציה, אורות ורמזורים בקטע זה של הכביש, בעיקר לאור העובדה שהולכי-רגל רבים נאלצים לעבור קטע זה עקב העברת קווי האוטובוסים של השכונות הנ"ל?

3. מהי הסיבה שאין מחזירים קווי שירות האוטובוסים למקומם הקודם, כדי להקל בכך על תושביהן של שש שכונות גדולות?

4. האם ייענו תושבי השכונה לבקשתם להאריך את קו האוטובוסים בבני-ברק — תל-אביב בקילומטר אחד?

חבר-הכנסת ר. ארזי שאל את שר התחבורה ביום ז' בשבט תשכ"ח (6 בפברואר 1968):

הובאה לידיעת פנייתם של ועדי שכונות אזור השומר בבני-ברק אל המינהל לבטיחות במשרד התחבורה בדבר תאונות הדרכים שאירעו לאחרונה בקטע כביש גהה הקרוב לאזור השומר. הוועדים הנ"ל מעלים את הטענה, כי עם הרחבת כביש גהה הורחקו מאזור השומר בבני-ברק קווי האוטובוסים שפעלו שם — דבר הגורם לריבוי תאונות הדרכים בקטע זה של הכביש.

הנני מתכבד לשאול :

1. האם נכונות העובדות הנ"ל?

2. אם כן — מה בדעת משרדו לעשות כדי לתקן את הטעון תיקון?

שר-התחבורה מ. כרמל :

בעקבות תאונות הדרכים שקרו לאחרונה בכביש גהה, הוחלט על הרחקת תחנות האוטובוסים מהכביש הראשי והעברתן לתוך השכונות, על מנת למנוע חציית הכביש הראשי על-ידי עוברים-ושבים היודרים מהאוטובוסים — דבר המסכן את חייהם בכביש סואן זה.

על מנת לא להכביד על תושבי השכונות הסמוכות לכביש, הוואך קו 54 של קואופרטיב "דן" עד למרכז השכונות.

13. סגירת רחובות הגובלים בשכונת מאה-שערים לרכב בשבת

חבר-הכנסת ש. מיקוניס שאל את שר התחבורה ביום ב' בטבת תשכ"ח (3 בינואר 1968):

בעתון "על המשמר" מ' 31 בדצמבר 1967 נמסר, כי "כיצד השבת" וכל הרחובות הגובלים עם שכונת מאה-שערים או מוליכים אליה סגורים לרכב בשבת. סגירת הרחובות לא נדונה במועצת עיריית ירושלים ולא אושרה על-ידיה. כן לא אושרה סגירת הרחובות על-ידי משרד התחבורה.

אי זואת הנני לשאול את כבוד השר :

א. האם הידיעה נכונה?

ב. אם כן — מה עושה משרדו להבטחת קיום החוק?

שר-התחבורה מ. כרמל :

לפי בקשת העירייה אישר משרד התחבורה סגירת רחוב שבטי ישראל ממעבר מנדלבאום לכיוון מאה-שערים, וזאת לאחר שנפתחה דרך אלטרנטיבית מקבילה בשיך ג'רח.

14. ביקורת על פעולותיה של הנהלת "מועדון המכוניות והסיירות בישראל"

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר התחבורה ביום ט' בטבת תשכ"ח (10 בינואר 1968):

בתשובה לשאלתה שהגשתי ביום 11 באוקטובר 1966 בדבר אי הסדרים "במועדון המכוניות והסיירות בישראל" הודיע שר התחבורה ביום 6 בדצמבר 1966, ש"המנהל הכללי של משרד התחבורה הטיל על המפקח על התעבורה בדרכים בדיקת העניינים הנוגעים למוע"דון המכוניות והסיירות בישראל".

השר השהה את התשובה הסופית עד לגמר בירור תביעה משפטית של אחד מחברי המועדון נגד הנהלתו. הבירור המשפטי נסתיים, ולכן יורשה לי לשאול :

מה העלה המפקח על התעבורה בדרכים בקשר לתלונות אי-הסדרים הכספיים ואחרים במועדון הנ"ל?

שר-התחבורה מ. כרמל :

הממונה על המחוז במשרד הפנים עורך ביקורת על פעולות המועדון בהתאם לחוק האגודות העותומני. הבדיקה שערך המפקח על התעבורה העלתה, כי ספרי המועדון נבדקים תקופתית על-ידי רואה-חשבון מוסמך. כן לא נתגלו אי-סדרים בהוצאות הכספים המגיעים למועדון על-ידי הוצאת רשיונות נהיגה בין-לאומיים.

15 — 17. סידורי תחבורה ובטיחות בשכונות הסמוכות לכביש גהה

חבר-הכנסת ד. לוי שאל את שר התחבורה ביום ט' בטבת תשכ"ח (10 בינואר 1968):

תושבי שכונות אזור רחוב השומר בבני-ברק מת-אוננים שלפני שנים מספר הילכו הקווים 69, 70, 68, 64 ברחוב השומר והיתה תחבורה לכל שכונות האזור. עם הנחת צינור הנפט ברחוב השומר הועברו הקווים הנ"ל לכביש גהה. ועתה, עם הרחבתו של כביש זה, בוטלו

18. מרטים על מענקים לעובדים בחברת "צים"

חברת הכנסת ש. ארבעי-אלמוזליו שאלה את שר התחבורה ביום י"ז בטבת תשכ"ח (18 בינואר 1968):

בעתון "ידיעות אחרונות" מיום 14 בינואר 1968 פורסם: "עובדי חברת 'צים' מתרעמים באחרונה על מענקים שהעניקה ההנהלה לחלק מהעובדים, על גילוי מסירות ותושיה". המענקים מסתכמים, לדברי הממורמים, בחצי מיליון ל"י, ולדברי ההנהלה — ברבע מיליון, בלבד". כמה מהעובדים טוענים כי "מיוחסים" קיבלו את המענקים, וזה למרות שמצבה של החברה קשה". אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. האם הפרסום בעתון תואם את המציאות בעיקרה או בחלקה?
2. בכמה מסתכם הסכום שחברת "צים" חילקה לעובדים כמענקים?
3. כמה עובדים קיבלו מענקים?
4. מהו הסכום המקסימלי שקיבל עובד כמענק?
5. לפי אילו קריטריונים ניתנו המענקים?
6. אילו סוגי עובדים קיבלו מענקים?

שר-התחבורה מ. כרמל:

לשאלה 1: הפרסומים לא היו מדויקים. הדיכ"ט טוריון של "צים" אשר הקצבת סכום של 350 אלף לירות כמענקים לעובדים, אשר לפי הערכת ההנהלה ומנהלי היחידות הראו מסירות יוצאת מגדר הרגיל לעבודתם ותרמו תרומה למאמץ ההכרזה של החברה ולמאמץ חיובי ב-1967.

לשאלה 2: חולקו 123 אלף לירות ברוטו. מסכום זה נוכו מס הכנסה ומילווה קליטה.

לשאלה 3: 69 עובדים.

לשאלה 4: אחרי ניכוי המסים יגיע הסכום המקסימלי ל-2500 לירות.

לשאלה 5: הנהלת "צים" קבעה שלושה קריטריונים: (א) מאמץ לקראת הכנסות (ב) מאמץ לקראת הקטנת ההוצאות; (ג) יעול בעבודת היחידה.

לשאלה 6: 11 מבין הסגל המינהלי, 28 מבין הסגל הבכיר ו-30 מבין העובדים האחרים.

19 — 22. שיבושי תחבורה עקב סופת שלגים בירושלים ואמצעים למניעתם בעתיד

חברת הכנסת ש. מיקוניס שאל את שר התחבורה ביום י"ז בטבת תשכ"ח (18 בינואר 1968):

מובנים לכל הקשיים בהפעלת התחבורה הציבורית בירושלים מיד עם ירידת השלג ביום ב', 15 בינואר 1968, בשעות הבוקר. ברם תושבי ירושלים קובלים קשות על הפיגור החמור בהפעלה סדירה של התחבורה הציבורית, פיגור הנמשך גם עד יום כתיבת השאלה (17 בינואר 1968). בעוד שמגוונות השירותים ומכוניות פרטיות נסעו לרוב כבר ביום ג', הופעלה התחבורה הציבורית לראשונה ביום ד', 17 בינואר 1968, וגם אז באופן חלקי בלבד.

אי לזאת הנני לשאול את כבוד השר:

- א. האם ניתנה הוראה להפעיל את התחבורה הציבורית ביום ג', 16 בינואר 1968?

ב. אם לא — מה הסיבה לכך?

ג. מה הסיבה לאיטיות שבפנינו עורקי התחבורה בירושלים העיר?

ד. מה הן המסקנות שמשרדך הסיק ממצב התחבורה בירושלים בימים 15 — 17 בינואר שנה זו?

חברת הכנסת ד. לוי שאל את שר התחבורה ביום י"ז בטבת תשכ"ח (18 בינואר 1968).

סופת השלג ניתקה את ירושלים הבירה מהשפלה. התברר שאין בידינו כלים מתאימים להשתלט על פגעי טבע ולהבטיח את התחבורה והקשר בין ההר והשפלה. אודה לכבודו אם ישיבני:

האם כתוצאה מנסיון זה נקט משרדו בצעדים מתאימים כדי למנוע ניתוק ההר מהשפלה בעתים כגון אלה בעתיד?

חברת הכנסת א. אבנרי שאל את שר התחבורה ביום כ"ב בטבת תשכ"ח (23 בינואר 1968):

1. האם מצויות ברשות משרד התחבורה תכניות מיוחדות לשעת חירום על מנת להתגבר על שיבושים בלתי-צפויים בתחבורה הציבורית בעקבות שלגים, שטפונות וכו'?

2. אם קיימות תכניות כנ"ל — האם הופעלו לאחרונה בירושלים ובסביבתה?

3. אם אין תכניות כנ"ל — האם הוחלט עתה להכניסן?

4. מה הלקחים שהוסקו — אם בכלל — על-ידי מומחי משרד התחבורה, כתוצאה מההתרחשויות שאירעו לאחרונה בירושלים ובסביבתה?

חברת הכנסת ש. תמיר שאל את שר התחבורה ביום כ"ג בטבת תשכ"ח (24 בינואר 1968):

ממעט בכל סערה המתחוללת בישראל, ולאו דווקא בלתי-מצויה, מתנתקים עורקי התחבורה, נגרמים נזקים מרובים, האוכלוסיה סובלת סבל רב, ויש הכרח להסתייע בכוחות הבטחון והמשטרה. בארצות מתקונות, ואף באלו מהן שמגד האוויר בהן סוער מזה שלנו, אין תופעות אלו מגיעות, באופן רגיל, לממדים שאליהם הן מגיעות אצלנו.

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. האם נערכו מחקרים למציאת דרכים שימנעו את חסימת הכבישים במקרים של מזג אוויר סוער?

2. אם כן — האם נעשו הסידורים הדרושים להפעלת דרכים אלו, כדי שלא יארעו שיבושים ברשת עורקי התחבורה בעתיד?

שר-התחבורה מ. כרמל:

בעקבות סופת השלגים והשיבושים שחלו בתחבורה, בא המפקח על התעבורה בדרכים במגע עם מחלקת עבודות ציבוריות ועם עיריית ירושלים במגמה להבטיח ציוד מינימלי לפינוי דרכים וכן לרישום כלי רכב בעלי הנועה קדמית, על מנת שאפשר יהיה לעשות שימוש באלה, במקרה של שלגים נוספים בעתיד, כדי להבטיח קשר — ולו מוגבל — בין חלקי העיר השונים וכדי לאפשר סיפוק הצרכים של התושבים בעת מצוקה.

25. נתונים על שירות ימאים ישראליים וזרים בצי הישראלי

חבר-הכנסת ג. פלד שאל את שר התחבורה ביום כ"ב בטבת תשכ"ח (23 בינואר 1968):

לפי נתונים שפורסמו משרתים בצי הישראלי כ-4200 ימאים, מהם 1500 זרים.

הריני מתכבד לשאול:

1. האם נכונה ידיעה זו?
2. מה הם המספרים המקבילים של העסקת ימאים זרים בשלוש השנים האחרונות?
3. מה הן התכניות והפעולות של משרד התחבורה להחלפת הימאים הזרים בימאים ישראליים?

שר-התחבורה מ. כרמל:

1. ב-1 בינואר 1968 שירתו באניות המפלגות בדגל ישראל 3897 ימאים, מהם 2566 ישראלים ו-1331 זרים.

2. ב-1964 — 4332 ימאים, מהם 3097 ישראלים ו-1235 זרים; ב-1965 — 4332 ימאים, מהם 3143 ישראלים ו-1715 זרים; ב-1966 — 4234 ימאים, מהם 2880 ישראלים ו-1354 זרים.

3. הפעולה להכשרת ימאים מתחלקת לשני מישורים: (א) רשת החינוך הימי במסגרת משרד החינוך והתרבות, הכוללת 14 מוסדות, בהם לומדים 1500 נער-ים, וקיימות תכניות להרחבה נוספת בתחום זה; (ב) הכשרה ימית למשוחזרי צה"ל באמצעות קורסים של משרד התחבורה, מסגרת המקיפה כ-300 איש בשנה.

26. מענקים לחלק מעובדי „צים“

חבר-הכנסת ש. מיקוניס שאל את שר התחבורה ביום כ"ג בטבת תשכ"ח (24 בינואר 1968):

כפי שנמסר בעתוני יום 19 בינואר 1968, פרסמה מזכירות ועד עובדי „צים“ גילוי-דעת בתגובה למענק שניתן על ידי ההנהלה למספר עובדי החברה בעד „מסירות ותושיה“. בגילוי-הדעת נאמר בין השאר: „על ידי מעשה זה הוקיעה ההנהלה קרוב ל-90% מהעובדים בתור בלתי מסורים וחסרי תושיה, הפכה את המענק לתוספת שכר ליחיד סגולה שהיא רוצה ביקרם, וגרמה לגילויים של קנאה, רוגז, שנאת חינוס והתמרמרות כללית בציבור“. מזכירות ועד העובדים קובלת בגילוי-הדעת על שהמענק תוכנן וחולק ללא התייעצות אתו ובלא ידי-עתו. כן מובעת מחאה על המגמה להכניס פירוד בציבור ולחדש את השיטה הפסולה של „רכישת עובדים“ באמצע-עות מענקים.

לאחר המענקים, שחולקו ביד רחבה, החליט ועד עובדי „צים“ להגיש להנהלה דרישה להעלות בדרגה 500 מעובדי החברה.

אי לזאת הגני לשאול את כבוד השר:

1. האם ניתנו המענקים בידיעתך ובהסכמתך?
2. כמה עובדים קיבלו מענקים?
3. בכמה מסתכם סכום המענקים?
4. מה הסיבה שבמפעל ממלכתי-ציבורי כמו „צים“ לא קויימה התייעצות מוקדמת עם ועד העובדים בשאלת המענקים?

לא ניתנה הוראה להפעיל את התחבורה הציבורית בימי השלג, מאחר שהיתה סכנת החלקה של כלי רכב וחשש מפני תאונות דרכים.

23. מניעת הפליה בין מוסכים

חבר-הכנסת ש. כהן-צידון שאל את שר התחבורה ביום כ"ב בטבת תשכ"ח (23 בינואר 1968):

בעלי מוסכים מוסמכים, שבציודם כל הדרוש לכ-דיקת רכב לפני הצגתו למבחן להשגתו או לחידושו של רישיון, חוששים שהענקת זכות בדיקת רכב לשם מבחן אך ורק לאחדים מהם עשויה להפלותם לרעה לגבי יתר המוסכים וגם לגרום לכך שלקוחותיהם הרגילים והשכירים יעדיפו לקבל טיפול שוטף לרכבם אצל המוסכים בעלי זכות לבדוק רכב לשם מבחן (טסט).

כבוד השר מתבקש להשיבני:

מה הן הסיבות המונעות כל מוסך מוסמך בעל ציוד תקין ומתאים לבדיקת רכב, לקבל רשות לבדוק רכב לפני הצגתו למבחן (טסט)?

שר-התחבורה מ. כרמל:

מוסך העוסק בבדיקת כלי-רכב לקראת הצגתם למבחן אינו עוסק גם בתיקונים; ואילו מוסך המטפל בתיקונים אינו עוסק בבדיקות לצורך רישוי. חלוקה זו געשתה כדי להבטיח סדר נכון והגינות בטיפול בכלי-הרכב.

24. אי-הובלת פרי-הדר השנה ברכבת

חבר-הכנסת ג. פלד שאל את שר התחבורה ביום כ"ב בטבת תשכ"ח (23 בינואר 1968):

לפי הפרסומים בעתונות, לא תוביל בעונה זו רכבת ישראל פרי-הדר מבתי האריזה לגמלים.

הריני מתכבד לשאול:

1. האם נכונה ידיעה זו?
2. מתוך אילו סיבות נסתיים בשלילה המשא-ומתן עם המועצה לשיווק פרי-הדר בדבר הובלת הפרי ברכבת?
3. מהו הנזק שייגרם לרכבת ישראל כתוצאה מכש-לון המשא-ומתן?

שר-התחבורה מ. כרמל:

לשאלה 1: הידיעה נכונה.

לשאלות 2-3: בעקבות מלחמת ששת הימים נתבקשה רכבת ישראל להעמיד ציוד רב לרשות גורמי הבטחון להובלות מסוימות, ציוד המשרת בדרך כלל את הובלות פרי-ההדר. לרכבת ישראל לא נגרם נזק מאי-הובלת פרי-ההדר השנה, הואיל וכאמור היה שיימוש אלטרנטיבי בציוד.

אשר להובלות פרי-ההדר בעתיד, מונתה ועדה משותפת לרכבת ישראל ולמועצה לשיווק פרי-ההדר, אשר תבדוק את מכלול הבעיות הנוגעות להובלת פרי-ההדר ברכבת, תוך מגמה לעבד תכנית משותפת ולחתום הסכם לאורך שנים לגבי הובלת פרי-ההדר בקרונות הרכבת אל הנמלים. בהתאם לסיכומים אלה ולהתחייבות המועצה לשיווק פרי-ההדר, תדאג רכבת ישראל להכנת הציוד המתאים והחדש, לפי דרישות המובילים.

29. שינויים בקווי אוטובוסים בירושלים

חברת הכנסת ר. ארזי שאל את שר התחבורה ביום כ"ד בטבת תשכ"ח (25 בינואר 1968):

בעתון „חדשות ירושלים” מה-19 בינואר 1968 נמסר:

„חברת „אגד” מונעת שירותי תחבורה תקינים מאלפי תושבים בירושלים. אנשי החברה מסרבים לתכנן את הקווים בהתאם לצורכי האוכלוסיה ועומדים בוויכוח מתמיד עם העירייה ומשרד התחבורה בנושא זה. לאחרונה נסלל כביש חדש בשיכונני תלפיות, בהם מתגוררים למעלה מ-3000 נפש, ו„אגד” מסרבת להאריך את קו 6 עד לקצה השיכון. אלפי תושבי תלפיות וילדיהם נאלצים לכתת את רגליהם למרחק של 700 מטר עד לתחנת האוטובוס. תושבי השכונה מסרו לכתבנו, כי סדרי התחבורה בשיכוניהם מהווים גם סכנה לילדים ובשנה האחרונה נהרגו במקום שלושה ילדים בתאונות דרכים. אנשי „אגד” מתנגדים להארכת הקו מתוך רצון לחסוך לנהגיהם נסיעה של 700 מטר. בכך הם גורמים סבל לאלפי תושבי המקום. תלונות על רקע דומה נשמעות גם מפי תושבי קטומון ט', עיר-נגים, נוה-שאנן ושכונות אחרות בעיר.”

בקשר עם זה אבקש לדעת:

1. האם נכונה ידיעה זו?
2. אם כן — מה בדעת משרדו לעשות כדי למלא את הצרכים של האוכלוסיה?

שר התחבורה מ. כרמל:

משרד התחבורה, במגע עם העירייה וחברת „אגד”, בודק באורח תמידי את מהלך הקווים ותדירותם ומשנה אותם בהתאם לצורכי הציבור. לאחרונה הוארכו ושנוו בירושלים הקווים הבאים: קו מס' 3 הוארך עד לקריית צאנו; קו מס' 4 הוארך למושב הזקנים בקט' מון; קו מס' 12 הוארך עד לקריית-הנוער בבית-וגן; קו מס' 20 הוארך ושונה מהלכו בתוך קריית-מנחם. כן סוכם על השינויים הבאים במהלך קווים, שייכנסו לתוקף בשבועות הקרובים: הקווים מס' 6 ו-1 יואחדו לקו מס' 1, אשר יפעל בין בית-הכרם לתלפיות; קו מס' 13 יוארך ויעבור דרך קטומון ט' עם השלמת כבישים מסויימים בתוך השכונה; הקווים 18 ו-20 יוארכו עד לשערי-יפו.

30. נתונים על מכוניות בשטחים המוחזקים

חברת הכנסת י. תמיר שאל את שר התחבורה ביום כ"ח בטבת תשכ"ח (29 בינואר 1968):

יואיל השר להשיבי:

1. מהו מספרן של המכוניות הנעות כיום כשלהן מספר המסומן ב„ע” („עזה”)?
2. כמה בעלי רכב ברצועת עזה לא שינו את המספרים לאחר שחרור השטח?
3. כמה מכוניות נעות ולהן מספר רכב שהוצא בירושלים המזרחית לאחר שחרור העיר כולה?

שר התחבורה מ. כרמל:

לשאלה 3: ב-2000 מכוניות.

לשאלות 1 ו-2: הואיל והמדובר בנתונים אשר בשטח הממשל הצבאי, יש להפנות שאלות אלה לשר הבטחון.

5. מה בדעתך לעשות כדי למנוע עזוועים מסוג זה במפעל הדנון?

שר התחבורה מ. כרמל:

לשאלה 1: לא.

לשאלה 4: יושב-ראש הנהלת „צים” הודיעני כי קיים מגע עם הוועד בעניין.

לשאלה 5: מתקיימים מגעים בנדון עם הסתדרות העובדים, כדי ללבן בעיה זו בקשר לעתיד.

ליתר השאלות ראה תשובתי, שניתנה היום לשאילתה של חברת הכנסת ארבל-אלמוזליו בעניין זה.

27. מקומות חניה מיוחדים לנכים

חברת הכנסת נ. פלד שאל את שר התחבורה ביום כ"ג בטבת תשכ"ח (24 בינואר 1968):

בעתונות נחפרסמו תלונות על הקשיים שבהם נתקלים נכים בקשר לחניית מכוניותיהם ליד בתי המגורים שלהם.

בקשר עם זה אתכבד לשאול:

1. האם קיימות הוראות מתאימות להבטחת מקומות חניה בלעדיים לנכים ליד בתיהם?
2. האם היה דיון במשרד כבדו על בעיה זו?

שר התחבורה מ. כרמל:

אנשי משרדי נמצאים במגע עם הרשויות המקומיות להבטחת מקומות חניה מיוחדים לנכים במקומות שהדבר אפשרי, ובמידה שהדבר ניתן מבלי להפריע לתנועה.

28. איסור עישון באוטובוסים

חברת הכנסת ר. צברי שאלה את שר התחבורה ביום כ"ד בטבת תשכ"ח (25 בינואר 1968):

לפי תקנות משרד התחבורה מנובמבר 1966 חל איסור על עישון גם באוטובוסים בין-עירוניים. במקרים מיוחדים מותר עישון רק בחלקו האחורי של האוטובוס. אולם תקנה זו אינה מבוצעת בשלימות, משום שרוב הציבור אינו יודע על קיומה. ואם מעיר נוסע על כך למעשן באוטובוס בין-עירוני, אין המעשן מקבל בדרך כלל את הערת המעיר. וכן כאשר מעיר אורח הערה על תקלה זו לנהגי „אגד”, עונים הם בין השאר כי אין אוטובוסים מיוחדים לנסיעה בין-עירונית, ועל כן אי אפשר להתקין מודעות קבועות באוטובוסים המורות על איסור העישון בחצוי הקדמי של האוטובוס.

אי לכך רצוני לשאול את כבוד השר:

האם מוכן כבוד השר להורות להנהלות חברות האוטובוסים בתחבורה הציבורית לתלות בכל האוטובוסים, היוצאים לנסיעות בין-עירוניות, מודעות בולטות ומאירות עיניים, המורות על התקנה האוסרת עישון לפחות במחציתו הקדמית של האוטובוס?

שר התחבורה מ. כרמל:

שלטים בדבר איסור העישון מצויים בכל אוטובוס עירוני; ובדבר איסור העישון בחלקו הקדמי של האוטובוס — בכל אוטובוס בין-עירוני. קיימת הוראה למשרדי הרושף להקפיד על היותם השלטים ותקנותם בעת עריכת המבחן השנתי של האוטובוס.

פת לילה לדמי הנסיעה החל משעה 9 בערב. חברת "אגד" בירושלים נוהגת לגבות תוספת זו כבר משעה 8 בערב.

אי לכך ברצוני לשאול:

מה הסיבה שבירושלים נגבית התוספת כבר משעה 8 בערב, להבדיל מיתר ערי הארץ ומושבותיה?

שר-התחבורה מ. כרמל:

מאז ומתמיד היתה נוהגת תוספת הלילה בשיירות הציבורי בירושלים החל בשעה 8 בערב, מפאת היקף התנועה המצומצם בשעות הלילה בבירה וההוצאות הגדולות הכרוכות בהפעלת התנועה בלילה.

בעיה זו תיבדק בקרוב מחדש, עקב הנוספות שהש-תנו.

34. שמועות על הסתלקות "ליילנד" ממפעל המכוניות באשדוד

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר התחבורה ביום ז' בשבט תשכ"ח (6 בפברואר 1968):

ויאל נא השר להשיבני:

מה האמת בדבר הפרסומים השונים והסותרים בקשר להסתלקות "ליילנד" ממפעל המכוניות באשדוד?

שר-התחבורה מ. כרמל:

לפי מיטב ידיעתי, אין אמת בידיעה זו.

35—36. מתן רשיונות למוניות לנכי מלחמה

חבר-הכנסת ר. צברי שאל את שר התחבורה ביום ז' בשבט תשכ"ח (6 בפברואר 1968):

ביום א', 28 בינואר 1968, התקיימה שביתת נכים של מלחמת השחרור ונכי צה"ל במשרד שר התחבורה, מר כרמל. השובתים טענו כי משרד הבטחון וארגון הנ"כים המליצו על שבעה-עשר נכים הזכאים לקבל מספרים ירוקים למוניות, — לאחר ניפוי ובדיקה של בקשות רבות מבין עשרת אלפי הנכים המאורגנים — אולם פנייתם זו נתקלה ביחס של התנכרות ודחיות. לפיכך הוכרזה שביתת-שבת.

ראשי ארגון הנכים טענו, כי מאז בוטלה ההקפאה בהוצאת רשיונות למוניות, לפני כארבע שנים, הוצאו לפני הבחירות לכנסת מאה רשיונות ירוקים למבקשים שונים, אבל לנכים הוקצו שני רשיונות בלבד מתוך המאה. וזאת למרות שרשיונות השיקום, בהשתתפות משרד הבטחון, קבעו כי יש לתת שבעה-עשר רשיונות לנכים, משום שלאנשים אלה זהו כמעט השיקום היחידי המתאים להם; וזאת גם בהתחשב בעובדה שנכים אלה עומדים בתנאים המיוחדים שנקבעו על-ידי משרד התחבורה כקריטריון לצורך אישור רשיונות.

דוברי הארגון טוענים עוד, כי תביעתם לתת אחוז מסויים לנכים מהרשיונות החדשים שהמשרד מוציא, מקבלת עתה משנה תוקף עם התווספות אלפיים נכים ממלחמת ששת הימים.

אי לכך רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם הדברים נכונים?

2. אם כן — מהי הסיבה שאין שבעה-עשרה הנכים המומלצים מקבלים מספרים ירוקים?

31. עומס העבודה במשרד הרישוי בירושלים

חברת-הכנסת ט. סנהדראי שאלה את שר התחבורה ביום כ"ט בטבת תשכ"ח (30 בינואר 1968):

אתכבד להפנות את כבוד השר למאמר שהתפרסם בעתון "מעריב" מיום 28 בינואר 1968 וגשא כותרת "ווא דולורוזה של בעלי הרכב הבאים למשרד הרישוי בירושלים".

כותב המאמר טוען, שאיחודה של ירושלים החמיר את המצב במשרד הרישוי, בעיד נוספו אלפי כלי רכב ירדניים לשעבר שצריך היה להוציא להם רשיונות ישראלים ולטפל בכל אחד מבעליהם טיפול כמעט אינדי-בידואלי. גם לפני המלחמה נאנק המשרד בירושלים תחת עומס עבודה, מבלי שיימצאו לו הכלים הדרושים כדי לעמוד בלחץ. כיום הוכפלה המעמסה, ואילו הכלים לא השתכללו.

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

מדוע אין מגדילים ומתאימים את משרד הרישוי בירושלים כדי שיוכל לשרת נכונה וללא הטורדה את אלפי הפונים אליו?

שר-התחבורה מ. כרמל:

נכון הדבר, כי עם איחודה של ירושלים נוספו כלי רכב רבים, דבר המכביד על עבודתו של משרד הרישוי וגורם קשיים לפונים אליו.

לאחרונה אותר שטח לבניית משרד רישוי חדש בירושלים, בתלפיות, ליד מלון גני-יהודה. התכנון נמצא בשלבי גמר ובקרוב יוצא מכרז ויוחל בעבודה שתסתיים כמשוער לקראת 1970.

עד השלמת המקום החדש ייעשה ככל האפשר להקל על הפונים והנוזקים לשירותי משרד הרישוי במקומו הנוכחי.

32. מדרכה בגשר בין תל-אביב לרמת-גן

חברת-הכנסת ט. סנהדראי שאלה את שר התחבורה ביום ב' בשבט תשכ"ח (1 בפברואר 1968):

הגשר המקצר את הדרך בין תל-אביב לרמת-גן מושך המוני הולכי-רגל. גם כלי-הרכב כבר החלו לנצל באלפיהם את הדרך המקוצרת, שהפכה למוקד סואן של תנועה מוטורית. אולם ריבוי הולכי-רגל וכלי-רכב צופף גם סכנת תאונות. מחוסר מדרכה נאלצים הולכי-הרגל לצעוד על הכביש.

אודה לך אם תשיבני:

א. מדוע לא הותקנו במקום זה מעברים מתאימים להולכי-רגל?

ב. היש בדעתך להתקין מעברים כאלה בהקדם כדי למנוע אסון?

שר-התחבורה מ. כרמל:

במקום הנזכר קיימת מדרכה להולכי-רגל, לכל אורך הדרך.

33. תוספת לילה לדמי נסיעה באוטובוסים בירושלים

חבר-הכנסת א. ורדיגר שאל את שר התחבורה ביום ב' בשבט תשכ"ח (1 בפברואר 1968):

חברות התחבורה ברחבי הארץ נוהגות לגבות תוס-

38. הבטחת תעסוקה מלאה לעובדים בנמל הקישון

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמוזלנו שאלה את שר התח-
 בורה ביום ט' בשבט תשכ"ח (8 בפברואר 1968):

בעתונות פורסם שרשות הנמלים מתעתדת לבטל את החוזה עם חברת שירותי נמל קישון, המבטיח מינימום של מטען של 300 אלף טונות לשנה. הקטנת כמות המטען הנפרק בנמל קישון תגרום לפיטורים של חלק מהעובדים. או לסגירת הנמל בכלל.

בהתחשב בכך שבנמל קישון מועסקים 180 פועלים, ונוכח העובדה שהפעלת הנמל מתבצעת ביעילות ולש- ביעות רצונם של הלוקחות, רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם הפרסומים בעתונות תואמים את המציאות בכללה או בחלקה?
2. אם כן – מה הן הסיבות שגרמו להחלטת רשות הנמלים?
3. האם החלטה זו נתקבלה בידיעתו ובהסכמתו של משרד התחבורה?
4. באילו אמצעים ינקוט משרד התחבורה על מנת להבטיח תעסוקה מלאה לעובדי נמל קישון?

שר-התחבורה מ. כרמל:
 כפי שנמסר לי, בעיית תפעולו של נמל קישון והעסקת עובדיו תידון במשא-ומתן בין רשות הנמלים לבין שירותי נמל מאוחדים.

39. סילוח כביש לקיצור הדרך מהעיר אשדוד לנמל

חברת-הכנסת ד. לוי שאל את שר התחבורה ביום י"ג
 בשבט תשכ"ח (12 בפברואר 1968):

בכניסה הדרומית לעיר הנמל אשדוד מתנהלת תנועה ערה של אלפי מכוניות ומשאיות, תוך כדי מאבק מר על דרך העפר, רצופת הבורות, הביצות וקטעי החול הבלתי ניתנים למעבר. בדרך זו, שאורכה כ-300 מטר, מצליחים הנהגים (אם בכלל מצליחים לעבור אותה) לחסוך 12 קילומטר. מכאן התנועה הבלתי פוסקת במקום הזה, חרף הסיכונים והדגווג שגורם "מיבצע" זה.

שאלותי הן:

- א. הנכונות העובדות דלעיל?
- ב. מדוע לא סללו את 300 מטרים הנ"ל כדי למנוע טרדות מציבור הנהגים?

שר-התחבורה מ. כרמל:
 א. העובדות נכונות בעיקרן.

- ב. הדבר לא בוצע עד עתה מסיבות תקציביות. משרד התחבורה יחד עם חברת אשדוד סוללים עתה כביש, שיקצר את הדרך מהעיר אשדוד לנמל. קיי צור הדרך יאופשר על ידי גשר, המוקם מעל נחל לכיש, בהשקעה של למעלה ממיליון לירות.

3. האם מוכן כבוד השר לפרסם את רשימת מקבלי הרשיונות, כדרישת הנכים, כדי להסיר מעל המשרד כל כתם של חשד?

4. מה חושב השר לעשות כדי להסדיר בעיה זו, הנוגעת לאוכלוסיה שאין כל צורך להרחיב את הדיבור על זכויותיה וזכויותה ליחס מיוחד ולטיפול מיוחד כדי לשקמה?

חברת-הכנסת ר. ארזי שאל את שר התחבורה ביום ז'
 בשבט תשכ"ח (6 בפברואר 1968):

בעתונות נתפרסמה ידיעה על שביתת שבת של נכי מלחמה, שנועדה בימים אלה בלשכתו של השר, כיוון שהמשרד מעכב מתן אישור רשיונות למוניות לשבעה-עשר נכים.

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. האם נכונה הידיעה הנ"ל או נכונה בעיקרה?
2. מהו המספר הכללי של רשיונות למוניות שהוצאו על-ידי משרד התחבורה?
3. מה מספר ההמלצות שהמליץ משרד הבטחון למתן רשיונות למוניות לנכי מלחמה?
4. מה מספר הרשיונות למוניות שניתנו לנכי מלחמת השחרור, מלחמת סיני ומלחמת ששת הימים?

שר-התחבורה מ. כרמל:
 נא ראו תשובתי, שניתנה ביום 6 בפברואר 1968 לשאלתה של חברת-הכנסת סנהדראי בעניין זה.

37. הפעלת רמזורים בצומת רחוב ביאליק – רחוב אבא הלל סילבר ברמת-גן

חברת-הכנסת א. טיאר שאל את שר התחבורה ביום ט'
 בשבט תשכ"ח (8 בפברואר 1968):

בצומת הדרכים המשך רחוב ביאליק – פינת רחוב אבא הלל סילבר ברמת-גן אין מופעלים רמזורים, על אף התנועה הרבה מכיוונים שונים הזורמת בצומת זה ופקקי התנועה הסותמים את הצומת לעתים מזומנות.

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. האם מתכוון משרד התחבורה להפעיל רמזורים בצומת הנ"ל?
2. על פי אילו אמות-מידה נקבע מיקומם של רמזורים?
3. האם מתחקה משרד התחבורה, מעת לעת, אחרי היעילות והצורך בהפעלת רמזור, לאחר שהותקן במקום מסויים?

שר-התחבורה מ. כרמל:
 לשאלה 1: במקום זה הופעלו לאחרונה רמזורים. לשאלה 2: הקריטריונים להתקנת רמזור הם כמות התנועה ומבנה הכבישים.

לשאלה 3: נערכות ספירות תנועה מפעם לפעם בכל רמזור, ובהתאם לתוצאות הספירה, ואם יש צורך משנים את זמני הרמזור.

43. סידורי בטיחות ותחבורה בשכונות הסמוכות לכביש גהה

חברת הכנסת א. טיאר שאל את שר התחבורה ביום כ"ג בשבט תשכ"ח (22 בפברואר 1968):

במכתב שנשלח אלי מאת ועדי השכונות מרכז בעלי מלאכה, שיכון (ו), נווה-אחיזה, שיכון צה"ל, שיכון חסכון, ושיכון ההסתדרות, הסמוכים לכביש גהה, מתלוננים כותבי המכתב, כי קטע כביש גהה נפתח לתנועה, ללא מעברי חציה, ללא אורות בליטה, וללא רמזורים. כמו כן, בוטלו תחנות האוטובוסים הקבועים זה שנים במקום, והורחקו — דבר שהותיר שכונות של מות ללא שירות של תחבורה ציבורית.

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. האם נכונים הממצאים המצוטטים לעיל?
2. האם מתכוון משרד התחבורה לגרום להארת קטע כביש גהה, במקום שבו הוא עובר באיור מיושבו?
3. אם לא — מה הן הסיבות לאי-ההארה?
4. האם יותקנו רמזורים בקטע זה של הכביש?
5. אם לא יותקנו — מה הן הסיבות להעדר התקנה?
6. באילו אמצעים ינקוט המשרד כדי להביא לקיום שירות תחבורה ציבורית לתושבי שכונות האזור?

שר-התחבורה מ. כרמל:

ראה תשובתי, שניתנה היום לשאלתה של חברת הכנסת ארזי ולשאלתה של חברת-הכנסת ארבל-אלמוזינו בעניין זה.

44. סיכויי התיירות מארצות-הברית

חברת הכנסת י. תמיר שאל את שר התיירות ביום ב' בטבת תשכ"ח (3 בינואר 1968):

ויאיל נא השר להשיבני:

1. האם המדיניות החדשה של ממשלת ארצות-הברית לגבי תיירים היוצאים ואת ארצות-הברית עלולה לפגוע בתיירות זו לישראל?
2. אם כן — מה הם סיכויי התיירות מארצות-הברית לרגל השניונים הללו?
3. מה עושה הממשלה כדי למעט בנזק שייגרם על-ידי המדיניות הנ"ל?

שר-התיירות מ. קול:

1. עד כה לא עבר בארצות-הברית כל חוק המגביל את תנועת התיירים. אמנם קיימות הצעות הנבחנות עתה להטלת מסים על בריטי טיסה והוצאות בחוץ-לארץ.

לא נוכל להעריך מה תהיה הפגיעה בתיירות לישראל עד אשר החוק לא יפורסם ונדע מה הוא.

2. ממשלת ישראל אינה יכולה להתערב במדיניות הפנימית של ארצות-הברית.

3. ידוע לנו שישנם חוגים של נוצרים ויהודים בארצות-הברית הטוענים שיש להוציא את ארץ הקודש מכלל ההגבלות, היות וזה המקום היחיד בעולם שהוא קודש לכל הדתות — יהודים, קאתולים, פרוטסטנטים לכל כיתותיהם, באהאים, מוסלמים, והעליה לרגל או

40. שיעור ערבויות לאניה „נילי”

חברת הכנסת א. אבנר שאל את שר התחבורה ביום י"ד בשבט תשכ"ח (13 בפברואר 1968):

לאחר תשובה, שניתנה ב-6 בפברואר 1968 לשאלתה שלי, שאלתי את שר התחבורה שאלה נוספת, בה ביקשתי לדעת, אם נתקבלה במשרד התחבורה תשובת משרד האוצר, בקשר לחששות שהובעו עוד קודם על-ידי אנשי משרד התחבורה, כי ערבויות המדינה לאניה „נילי” הן גדולות מדי.

שר התחבורה ביקשני להגיש שאלתה נוספת.

הנני מבקש איפוא לדעת:

1. האם נתקבלה תשובה כלשהי ממשרד האוצר לגבי העניין הנדון?
2. אם נתקבלה תשובה — מה נאמר בה?

שר-התחבורה מ. כרמל:

בעקבות מכתבו של המנהל הכללי במשרד התחבורה קויים דיון בינו לבין אנשי משרד האוצר וכתוצאה מדיון זה הועלתה הערבות הבנקאית הנגדית של בעל האניה מ-13.3%, כמקובל, ל-16.6%.

41. הבטחת תעסוקה לעובדים בנמל הקישון

חברת הכנסת נ. פלד שאל את שר התחבורה ביום י"ד בשבט תשכ"ח (13 בפברואר 1968):

באסיפת חירום של עובדי מינהלת נמל קישון הוחלט להכריז שביתה, אם לא יובטח חידוש חוזה העבודה לשנת 1968 בין השות הנמלים לבין שירותי נמל קישון. אי-חידוש החוזה מסכן את התעסוקה של עובדי נמל הקישון.

הריני מתכבד לשאול:

- א. מה הן הסיבות לאי-חידוש חוזה העבודה בין רשות הנמלים לבין שירותי נמל קישון?
- ב. באילו אמצעים נוקט משרד התחבורה להבטחת חידוש החוזה והבטחת תעסוקה לעובדי הנמל?

שר-התחבורה מ. כרמל:

ראה תשובתי, שניתנה היום לשאלתה של חברת הכנסת ארבל-אלמוזינו בעניין זה.

42. התקנת מערכת בלמים כפולה במכוניות ישנות

חברת הכנסת מ. בן-פורת שאל את שר התחבורה ביום כ' בשבט תשכ"ח (19 בפברואר 1968):

מומחי תחבורה הגיעו למסקנה, כי מערכת בלמים כפולה דרושה למכוניות מיושנות. בעלי מכוניות ששנת ייצורן עד 1957 נדרשים להתקין מערכת כזאת. חרף זאת הראה סקר סיבות התאונות שאירעו בשנה האחרונה, כי מאה-וחמישים תאונות אירעו בגין לקויים במערכת הבלמים.

אבקש את כבוד השר להודיעני:

מתי הוא עומד להחיל הוראות התקנת המערכת הכפולה גם על מכוניות ששנות ייצורן אחרי 1957?

שר-העבודה מ. כרמל:

הבעיה נבדקת כעת על-ידי מהנדסי משרד התחבורה.

2. השיקולים שהגיעו את הממשלה לשתף חברה זו הם: (א) היא תתרום ידע ונסיון בהקמת המפעל, הרצוה והפעלתו; (ב) היא בעלת מעמד בין-לאומי בשיווק מוצרים שהתשלובת תייצר, כידוע, השיווק מהווה בעיה מרכזית בפיתוח מפעליו ורווחיותם; (ג) היא תשתתף במימון התכנית, כאמור לעיל.

47. העברת הטיפול של חברת החשמל באזור

בית-שמש ממחוז הדרום למחוז ירושלים

חבר-הכנסת נ. פלד שאל את שר הפיתוח ביום כ"ד בטבת תשכ"ח (25 בינואר 1968):

בעתון „למרחב" פורסם, שעובדי חברת החשמל בירושלים עומדים להכריז על שביתה, מכיוון שמחוז הדרום של החברה מסרב להעביר את הטיפול בחלק מפרוודור ירושלים לעובדי הבירה. טענת עובדי חברת החשמל בירושלים היא, שהעברת הטיפול בישובי הפרוז' דור לידיהם תחסוך בהוצאות משום קרבת ישובי הפרוז' דים בחברת החשמל בירושלים, בגלל הרחבת העבודה בה.

הריני מתכבד לשאול:

1. האם נכונה העובדה הנ"ל?
2. אם כן — מתי יועבר הטיפול בישובי הפרוודור לידי חברת החשמל בירושלים?

שר-הפיתוח מ. קול:

1. ועד העובדים בירושלים הודיע כי לא הכריז ואינו מתכוון להכריז על שביתה בקשר להעברת אזור בית-שמש והר-טוב ממחוז הדרום למחוז ירושלים.

2. חברת החשמל מטפלת בהעברת עובדים מתאי-מים לירושלים, שיוכלו לקבל על עצמם את הטיפול בקווים ובטרנספורמציה של אותו אזור. לאחר שיימצאו האנשים המתאימים, תבצע החברה את החלטתה על סיפוח האזור למחוז ירושלים.

48. נתונים על פרסומי משרד התיירות

חבר-הכנסת א. ורדיגר שאל את שר התיירות ביום ז' בשבט תשכ"ח (6 בפברואר 1968):

אודה לכבודו אם ישיבני:

1. מהו מספר הפרסומים שמשדרך מוציא לאור?
2. למי מיועדים הפרסומים הנ"ל?
3. מה תפוצתם של הפרסומים האלה?
4. מה גודלו של התקציב הכספי המוקצב לפרסומים אלה?
5. האם נערך סקר כדאיות ביחס לפרסומי משרדך?
6. אם נערך — מתי ומה הוכיח?

שר-התיירות מ. קול:

1. בשנת הכספים 1967/68 הוכנו על ידינו 24 פרסומים, כגון: חוברות תעמולה, מפות, עלוני הסברה, כרזות צבעוניות, חוברות ערים, מדריכים לתיירים ועוד.

לאחר מלחמת ששת הימים הוכנה על ידינו שורה ארוכה של פרסומים חדשים שהוקדשו לנושאים שונים, כגון: מפת העיר העתיקה בירושלים, מפת העיר בית-לחם, חוברות מיוחדות על אתרים יהודיים, כרזות צבעוניות של הכותל המערבי, מגדל דוד, ירושלים העתיקה ועוד.

הצליינות לארץ הקודש היא חלק בלתי-נפרד מהחיים הדתיים של הקהילות בני הדת הנוצרית והיהודית בארצות-הברית. לכן, טוענים חוגים אלה, ובהם ראשי הכנסיות, אסור להטיל מסים או מגבלות על צליינות לארץ הקודש, כי זה נוגד את המסורת ואורח החיים של האמריקאים. אין לנו אפשרות לדעת מה יוחלט אחרי הבירורים והדיונים בארצות-הברית.

4. נוסף לכך יש לזכור שישראל נחשבת כארץ מתפתחת, ונשיא ארצות-הברית ביקש שהארצות המתפתחות לא תיזוקנה על ידי הצעות החוקים החדשים, הבאים לשפר את מאון התשלומים של ארצות-הברית.

45. ידיעה על תכנית להקמת עיר קיט

בקרבת תל-אביב

חבר-הכנסת א. אבנר שאל את שר התיירות ביום כ"ב בטבת תשכ"ח (23 בינואר 1968):

בידיעה שנתפרסמה ב„הארץ" של יום 11 בינואר 1968 נאמר, כי לאחרונה הוגשה לשר התיירות על-ידי עורך-דין ד"ר האנס דויטש תכנית להקמת עיר קיט בקרבת תל-אביב, שתהיה מיועדת בעיקר לתיירות מהמ-עמד הבינוני והגבוה.

שאלות הן:

1. האם הידיעה הנ"ל נכונה?
2. אם היא נכונה — מה הם פרטי התכנית, היכן תוקם העיר, מה הסכום שיושקע בהקמתה ומי הם המשיקיעים?

שר-התיירות מ. קול:

התשובה: לא.

46. שיתוף חברה אמריקנית בתשלובת

הכימית

חבר-הכנסת ש. מיקוניס שאל את שר המיתות ביום כ"ג בטבת תשכ"ח (24 בינואר 1968):

כידוע, הודיע דב-אלוף מרדכי מקלף על התפטרותו מניהול מפעלי ים-המלח. בין הסיבות להתפטרותו ציין מר. מ. מקלף גם את התנגדותו לשיתוף החברה האמריקאית בתשלובת הכימית של ערד, כיוון שלדעתו ולדעת רבים אחרים אין הסכומים המושקעים על ידי השותפים האמריקאיים מצדיקים צעד כזה וכי העברת מפעל נוסף לשותפות עם האמריקאים תפגע ברווחיות מפעלי ים-המלח ובסיכווי לעתיד.

אי לזאת הנני לשאול את כבוד השר:

1. מי הם השותפים האמריקאיים של התשלובת הכימית בערד ומה שיעור השקעתם במפעל?
2. אילו שיקולים הגיעו את הממשלה לשיתוף עם חברה זרה?

3. האם מוכן בכוד השר לנקוט בצעדים כדי להבטיח את המפעל בשליטה ישראלית מלאה?

שר-הפיתוח מ. קול:

1. השותפים האמריקניים של התשלובת הכימית בערד מיוצגים על ידי חברת „מדרה". חברה זו תשקיע 50% מהון המניות. הון המניות מהווה 37.5% מסך ההשקעה (לא כולל התשתית) והיתר ימומן על ידי הלוואות. חברת „מדרה" תשקיע כ-6 מיליון דולר במומן.

להכנת תכנית חומש לפיתוח ועידוד התיירות לישראל. מכלול ענייני הפרסומים תפס באותו סקר מקום מרכזי, שכן הפרסומים הם אחד הכלים החשובים לפעולות עידוד תיירות ולפרסום ישראל בעולם בתור ארץ תיירות.

אותו הסקר המליץ, בין היתר, על הכנת פרסומים מיוחדים לאתרים קדושים, היסטוריים וארכיאולוגיים; פרסומת לישראל כארץ שמש, נופש וחופי רחצה וכו'. רצוני לציין, שהפרסום והתעמולה התפתחו בעולם והגיעו לדרגה גבוהה ביותר והשפעתם גדולה מאוד בכיוון של יצירת דעת קהל. שומה עלינו לפתח גם בעתיד את היקף פרסומינו, כדי לא לפגור אחר התמונה בעולם התיירות.

49. פרטים על פרסומי משרד הפיתוח

חבר-הכנסת א. ורדיגר שאל את שר הפיתוח ביום ו' בשבט תשכ"ח (6 בפברואר 1968):
אודה לכבודו אם ישיבני:

1. מהו מספר הפרסומים שמשרדך מוציא לאור?
2. למי מיועדים הפרסומים הנ"ל?
3. מה תפוצתם של הפרסומים האלה?
4. מה גודלו של התקציב הכספי המוקצב לפרסומים אלה?
5. האם נערך סקר כדאיות ביחס לפרסומי משרדך?
6. אם נערך — מתי ומה הוכיח?

שר-הפיתוח מ. קול:

משרד הפיתוח אינו מוציא לאור פרסומים באופן סדיר. בשנים שעברו הופיעו פרסומים חד-פעמיים, לרוב על נושאים מקצועיים הקשורים באוצרות הטבע.

בשנתיים האחרונות הוצאו לאור רק הדו"חות של המשרד לכנסת.

2. כל הפרסומים הללו מופצים באמצעות לשכות משרדנו בחוץ-לארץ בין גורמי תיירות, כמו: סוכני נסיעות, חברות תעופה, ארגוני תיירות, תערוכות לארץ-מיות ובין-לאומיות, תצוגות בחלונות ראוה ועוד.

אנו מפיצים את החומר גם במסגרת של "שבועות תיירות" מיוחדים הנערכים בערים שונות המדווחות מהערים הראשיות.

כמויות קטנות יותר של חוברות תעמולה והסברה מופצות בין התיירים הנמצאים בארץ. החומר מצוי ב-15 לשכות המודיעין לתיירים ואצל סוכני נסיעות מקומיים שונים.

3. תפוצתם של 24 הפרסומים השונים שהוכנו על ידינו בשנת התקציב 1968/69 הגיעה לקרוב ל-5 מיליון עותקים. פרסומינו יוצאים לאור ברובם בשמונה שפות לועזיות. התפוצה הקטנה ביותר של פרסום שהוצא על ידינו לאור היתה ב-9,000 עותקים, וסידרה של 12 חוברות על ערי קיט ותיירות, שהוכנה על ידינו, פורסמה ב-1.2 מיליון עותקים.

כל האמור לעיל כולל רק את פרסומי התעמולה שהוכנו על ידי המשרד הראשי בארץ. לשכותינו בחוץ-לארץ מוציאות לאור פרסומים שונים בעלי אופי מקומי יותר וספציפי.

4. תקציב משרד התיירות לפרסומים בארץ הסתכס ב-815 אלף ל"י. אחרי מלחמת ששת הימים קיבלנו למטרות אלה תקציב נוסף של 350 אלף ל"י, שהיה מיועד לפרסום מורה ירושלים (להפקת סרטים חדשים, חוברות הסברה, מפות וכדומה).

תקציב משרד התיירות למבצעי פרסומת בחוץ-לארץ היה 1.3 מיליון ל"י, ולאחר מלחמת ששת הימים קיבלנו למטרות אלו תקציב נוסף של 500 אלף ל"י.

5-6. סקר כדאיות ביחס לפרסומת תיירות נערך כבר ב-1960 על ידי קבוצת סקר תיירות מיוחדת, שנשלחה ארצה מטעם הסיוע הטכני של ממשלת ארצות-הברית

ב. חוק התקציב לשנת 1968/69, תשכ"ח — 1968

(המשך הדיון)

היו"ר ד. נצר:

אנחנו עוברים לסעיף ב' בסדר-היום: חוק התקציב לשנת 1968/69, תשכ"ח—1968, קריאה שניה, משרד החוץ, המשך הדיון. רשות הדיבור לחבר-הכנסת שמואל תמיר, ואחרי — לחבר-הכנסת קלמן כהנא.

שמואל תמיר (המרכז החופשי):

גברתי היושבת-ראש, חברי כנסת. בדיון, שקויים בכנסת לפני שבועיים לערך, הגדיר שר הבטחון את המצב שנוצר לאחרונה בדברים הבאים: "יש משהו אבסורדי בגישתה של ירדן... ירדן נוהגת לאורך הגבול לעתים כאילו אנחנו היינו אלה שהפסדנו את המלחמה". מן הראוי לשאול ולהשיב כיצד אירע שלא רק ירדן, אלא כל המדינות הערביות נוהגות כך, ולאחר שפגנו מכה מוחצת ונחלו תבוסה צבאית שלמה במלחמה שמטרתה המוצהרת היתה השמדת ישראל ואזרחיה, הגיעו למצב שהמדינה שנחלצה בכוחות עצמה מאימת ההשמדה עומדת כמתגוננת וכמצטרדת בזירה הבינ-לאומית?

חוששני כי בחלק לא-מבוטל של האחריות למצב אבסורדי ומסוכן זה נושאת ממשלת ישראל עצמה.

כמי שהציע בבית הזה לראשונה את הקמתה של קואליציה רחבה לימי המלחמה, וכמי שהביע גם בשם האופוזיציה תמיכה בממשלה בשעת המלחמה, ובסמוך לה, אינני בן-חורין להימנע מלציין עובדה עגומה זו. אף ששר החוץ וכל דוברי הקואליציה אינם חודלים מלהלל את מדיניות החוץ של ישראל בשנה האחרונה, נוסח Mutual Admiration Society, האמת על מדיניות זו שונה לחלוטין. לאחר שצעדי האוייב ותוקפנותו הפתיעו את הממשלה הזאת הפתעה טוטלית בחודש מאי, והממשלה שקעה במבוכה שקופה ומזעזעת, גאל הצבא את הממשלה מהרגשת הרפיון, הנחיל למדינה את הנצחון האדיר, אשר בעוצמת תנופתו הרחיק לכת כהנה וכהנה מן המגמות, ואף מעולם-המושגים, של הממשלה, שרק בקושי הצליחה להדביק אותו במירוצו המזהיר. אך למן אותה שעה שפירות הנצחון הופקדו ביד הממשלה ועד

פת האוייב, והוא מסרב אפילו לשבת יחד לשולחן המשא-ומתן, ומגביר את לחצו אפילו לגבי הריבונות בירושלים.

כך, בהדרגה, מתוך חולשת-הדעת והעדר כושר להתרומם אל הממדים החדשים של השעה הגדולה, מגיעים למצב האבסורדי שהמובסים נוהגים כמנצחים, והמנצחים רצים ומתחננים כמובסים.

באותו ראיון לעתון „הארץ“ אמר עוד שר החוץ: „יש בארץ מיסטיקה של שטחים שהם ממשיים יותר ויש מיסטיקה של בטחון“.

גברתי היושבת-ראש, את ההזדהות העמוקה של העם עם חבלי הארץ המשוחררים, ואת הרגשת הכי-טחון ששטחים אלה מעניקים לנו, כינה שר החוץ „מיס-טיקה“. אמנם, באומרו זאת, ובמדיניות המוכתבת מעמדתו זו המוצהרת, הוא מדבר בשם ממשלה רחבה. ובכל זאת משוכנע אני, שלא סיעה בת שלושה חברי כנסת, אלא את רובה של האומה הישראלית ושכבות רחבות בעם היהודי אני מייצג באומרי כי מי ששורשים לו כאן, אינו יכול לראות כמיסטיקה או להגדיר כמיס-טיקה את הקשר הלא יעליו המוחשי ואת תחושת המולדת, הממשית מאין כמוה, שאנו חשים בשעה שרגלנו דור-כות בבית-לחם, בשכם וביריחו.

כנסת נכבדה, אמש הסתבר כי בהמשך בלתי-נמנע לקו הנקוט בידה, נסוגה הממשלה עתה למעשה גם מעמדתה העקרונית בדבר משא-ומתן ישיר, והסכימה להפוך את שליח האו"ם למתווך נוסח רודוס. כל ההכ-רות התקיפות לא יעליו המוחשי ואת תחושת המולדת, ונוספת זו, כפי שהבינה אותה הבוקר כל דעת-הקהל בעולם, הידידות והעוינות כאחד.

לשר החוץ ייאמר: אנו יודעים היטב להעריך את שלל כשרונותיך. באהדה, מתוך רצון טוב ומגמה אמיתית למתן אשראי מדיחיק לכת, עקבנו אחרי צעדיך, אף כאשר לא נראו לנו. לא נטינו להטיל עליך אחריות בלעדית, כשההכרעות נפלו בממשלה כולה. אך נראה לנו, אדוני שר החוץ, נראה לנו שעתה הוברר בעליל שאתה, מר אבן, אינך יכול לתת ביטוי למשאלה הלא-אומית העמוקה לייצב את קווי הפסקת האש כגבולה החדש של ישראל.

אף הפרקליט המקצועי ביותר טוען אחרת ונאבק אחרת כאשר הוא חדור אמונה בשליחותו ומזדהה אתה. ואילו מי שסבור ששטחים הם מיסטיקה; מי שסבור שניתן לווסת את עוצמת הזיקה הנפשית של עם למדינתו על-ידי הזמנה ולחיצה על כפתור; מי שמצהיר בפומבי שהתנחלות אזורית של יהודים בכל רחבי ארץ ישראל המערבית נוגדת את סיכויי השלום; מי שמסרב כן לוותר על יצירת מציאות ממשית של שלום עם ערביי ארץ ישראל על-ידי קביעת עובדות, תמורת רדי-פה בהולדה אחרי נוסחה מילולית שתצא מפיהם של אותם משטרים עצמם שהכריזו מלחמת השמד על ישראל, מפני-הם של אלה שלא החליפו את מדיניותם, ואף אינם מתיימרים לעשות בן-מי שכוון היא תחושתו וזו דר-כה, לא יוכל להביא את הספינה הזאת אל החוף הנכסף.

אכן, שורת החגיגות מחייבת להדגיש כי הממשלה כולה, על כל גווניה, בלי יוצא מן הכלל, סמכה את ידיה לא רק על המדיניות הזאת אלא, כפי שהודיעה מפור-שות מזכירת הממשלה, גם על קווי טיעונו של שר החוץ,

עצם היום הזה, פרט לכמה יוצאים מן הכלל, החלו מחוגי השעון לנוע אחורה.

עוד בטרם יבש דם החללים פתחו שרי ממשלת ישראל בהכרזות על נכונות לסגת בתנאים מסויימים. עד מהרה נפכו ההצהרות לקו ממשלתי שבא לידי ביטוי מוחשי. בניגוד ברור למדיניות של 1948, נתנה הממשלה תוקף לחוק הירדני והמצרי בשטחים המשוחררים. בעיית הפליטים הערביים הוכרזה כנושא אשר לממשלות האוי-בות סמכות לדון בו, כאילו המדובר היה בתושביהם של שטחים נכריים. ועל הכל, למרות ההכרזות אפופות המסתורין של הגברת מאיר בדין המדיני האחרון, עובדה היא כי חוץ ממספר יוצאים מן הכלל המאשרים את הכלל קיימת מדיניות ברורה לא להתיר, או לא לזווג, התנחלות ישראלית אזורית רחבת-ממדים ביהודה ובשומרון.

אכן, מן הראיון שנתן שר החוץ לפני פרק-זמן קצר לעתון „הארץ“, משתמע ברורות שזוהי בפועל המדי-ניות. ואלה דבריו: „יהיה מה יהיה השלטון בצד ההוא של הירדן, תושבי שומרון ויהודה הערביים ירגישו עצמם קשורים בו מטעם פשוט — שעל-ידי קשר זה הם מביעים רצונם במגע עם המרחב הערבי בכלל. הם אינם רוצים שנהר הירדן יהווה מחיצה ביניהם לבין המרחב הערבי. כל הסדר שלום חייב, לדעתי, להתחשב בעובדה זו ולהעניק לה משקל. אינני מאמין ביציבותו של פת-רון שישלול גורם זה“. ועוד הזהיר שר החוץ באותו ראיון: „לא לגבש את המצב הקיים במבחינה מציאותית ומבחינה נפשית“. וכששר החוץ מזהיר מפני הזדהות נפשית יתירה שלנו עם השטחים המשוחררים, הרי הוא מעודד מציאות נפשית קיצונית יותר בקרב התושבים הערבים בשטחים אלה.

ועוד, כשנשאל שר החוץ באותו ראיון, לאחר שהו-היר מפני התרגלות נפשית לשיבה בשטחים, אם אין להבין מדבריו שהממשלה שותפה למהלך זה, תשו-בתו היתה: „לאו דווקא. לחצו מאד על הממשלה להגיע לידי החלטה חד-צדדית על מפת ישראל העתידה. הממשלה עמדה בפני היצר הזה. פרט לכמה נקודות מיוחדות הכריעה הממשלה לטובת הכלל: יישארו האופ-ציות פתוחות“.

כאשר אתה מצרף את המחזלים בעניין זה למע-שה, לדברים המפורשים הללו — אחת המסקנה: נכונות מוחלטת לגסיגה ממשית מן השטחים המשוחררים, ובראש ובראשונה ביהודה ובשומרון.

עתה עשתה הממשלה צעד נוסף: לאחר שהחלטת מועצת הבטחון, בתמיכה סובייטית ברורה, כונתה תחילה כ„רע במיעוט“, התרפק אמש שר החוץ בגאווה על החלטה זו, והפך אותה למעשה למדיניות הישראלית המוצהרת. יהא הפירוש הנכון להחלטה זו של מועצת הבטחון אשר יהא, לכל הדעות היא כוללת גם נסיגה של ישראל מן השטחים המשוחררים. ואף השליח המ-יוחד של האו"ם, כפי שהוגדר הדבר מפורשות בהחלטה, נשלח כדי להשיג, בהסכמה, גם את התוצאה הזאת של נסיגה.

והתוצאה? — שר החוץ עצמו אמר באותו ראיון: „ברגע שמגדירים תנאי מינימום, הם הפוכים תנאי מקסימום“. ברגע שהצהירו שר החוץ והממשלה במפורש על נכונות לנסיגה, בתנאים אלה או אחרים, גברה חוצ-

כאן עלי להוסיף שבלי ספק עזרה לנו עמדתה של ארצות-הברית לא במידה מעטה. אין כל ספק שלידיותה חלק נכבד בביצור עמדתה של מדינת ישראל. ואף אין לי ספק שרבים מן ההליכים שנקטה כלפי המזרח התיכון נובעים אף מיחסי ידידות אלינו. עם כל זאת עלינו להיות ריאליים ועלנו ליזכר, שלא דק ידידות פועלת בעניינים מדיניים, ואחד הגורמים הפועלים לטובתנו בארצות-הברית עלול תוך זמן מסויים להיפסק, והוא גורם הבחירות אשר מועדן ממשמש ובא. כלומר, אותה רגישות לדעת הציבור בארצות-הברית לא תהיה קיימת כעבור זמן-מה במידה שהיא קיימת כעת.

וכשם שעלינו להזדיין בסבלנות, מאחר שאין בי-כולתנו, לצערנו הרב, להגיע לידי הסדרים מהירים, כך אינני בטוח שלא יהיה עלינו להזדיין גם בכוח לעמוד מול לחצים אשר עלולים עוד להפעילם נגדנו. ברוך השם, עד היום לא הופעלו, אבל אם אנו צמודים למטרה שהצהרנו עליה — ונדמה לי שאין בינינו מישור אשר מוכן לזנוח אותה, והיא הרצון להגיע להסדר קבע המבוסס על שלום —, הרי אין לנו אלא להמשיך בסבלנות ולהתאזר בכוח לעמוד מול לחצים.

מול ההצהרה הברורה אשר איננה מוכנה לחשוף את הליכי המדיניות שלנו בלי שנשב לשולחן המשא-ומתן, אמנם שמענו וגם לאחרונה שומעים אנו הכניית של שלום, אשר איננו יכול לראותה אלא כהזיה של אנשים הרחוקים מן המציאות, תכנית האומרת לא פחות ולא יותר, כי כלפי ארצות ערב העיקריות והח-זקות יותר, ואולי אף הקנאיות יותר, כלפיהן יש לנו תביעות טריטוריאליות. דרישותינו הן ברמת הגולן, ברצועת עזה, בפירוז סיני, בחופש השיט, בשלמות ירושלים — אני מצטט —, ואם נבוא ונאמר שמוותרים אנו על יהודה ושומרון, אם נכריז על כך בקולי קולות, הרי זהו הבסיס לשלום. כלומר, ויתור כלפי מדינה אחת קטנה, אשר הוכתה אולי יותר מכל שאר מדינות ערב, אשר אין לה כל אפשרות לנהל מדיניות עצמאית משלה, מול עמידה על דרישותינו כלפי שתי המדינות הער-ביות החזקות יותר מכל הבחנות. היתא זה יכול לקרר אותנו לשלום, לא אוכל להבין בשום אופן. אין כאן אלא הזמנה מצדנו ללחץ לשם השגת ויתורים טריטור-יאליים, בלא שיוכל הדבר לקרר אותנו צעד כלשהו לקראת מטרות השלום העיקריות שלנו.

וכאן גם מלים אחדות בקשר להליכים המעשיים שלנו כלפי מדינות ערב. לפני זמן קצר הבהית צה"ל מכה על מדינה המשמשת בסיס להתקפות נגדנו. בשלב ראשון ודאי שוו היתה צריכה להיות דרך התגובה ולא היה צריך לחפש את מקור הירי. מותר היה לנו ללכת לפי מה שנראה היה וגלוי היה לנגד עינינו, וטוב גם שפ-עם הראינו כי אין אנו מוכנים להמשיך בהתחשבות-ייתר במעמדו של חוסיין מלך הירדן, וכי בליית ברירה נפעל גם אם תערער פעולתנו את מעמדו למחצה או אף לגמרי. כבר הגיע הזמן שנחדל גם אנו לטפח את הלגנדה של המלך חוסיין, וצדק לדעת מי שאמר כי אפשר גם בלעדי. אבל יחד עם זה אין פירושו של דבר, שאם חס וחלילה תימשכנה ההתנגדויות, נוכל לראות כאשמה בהן רק את המדינה אשר ממנה יוצאות ההתקפות ולא את המדינה המתגרה למעשה, המשמשת בסיס לשיגור הכוחות המתגרים והמשסה בלי הרף את החבלנים. אין זאת אומרת שבלתי-צודק הוא לפעול נגד המדינה

ואיש מחברי הממשלה לא יוכל להתנער מאחריותו המוחלטת לכך.

ובכל זאת, אתה שר החוץ, אתה היית לשופר ולנושא הדגל של המגמות והצעדים הללו, שאנו רואים בהם נסיגה מודרגת לקראת החמצת שעת הכושר ההיסטורית של ישראל.

על כן, אדוני שר החוץ, עם כל ההערכה לסגור-לותיך האישיות ולעבודתך המסורה, חשים אנו חובה לומר לך היום: הנח לתיק-החוץ הישראלי, כי בעתידה של ישראל הוא.

הי"ד ד. נצר:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת כהנא, ואחריו — לחבר-הכנסת אבנר.

קלמן כהנא (פועלי אגודת ישראל):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. למרות העדרו של שר החוץ, ואני יכול להבין שיש סיבות להעדרו, אף-על-פי שאני חושב שצריך היה לפחות לדאוג שמישהו ייצג את הממשלה בוויכוח על מדיניות החוץ, — רואה אני חובה נעימה לעצמי, בראש דברי בוויכוח על משרד החוץ (אני שמח לראות ששר החוץ הגיע בינ-היים) לומר מלים אחדות של עידוד לשר החוץ ולמשרדו על פעולותיו במשך השנה השוטפת.

חבר-הכנסת תמיר, אינני רואה במיסטיקה מלה מוג-נה כלי-כך שאסור להשתמש בה ושאינה מבטאה לאמתו של דבר אותם קשרים, או לפחות חלק מאותם קשרים שיש לנו עם השטחים הללו שדיברת עליהם.

בוויכוחים קודמים כבר הורמו על נס פעולותיו של שר החוץ במאבק המדיני הקשה לאחר מלחמת ששת הימים, מאבק אשר אין כל ספק שיצאנו ממנו בהצלחה. אף הפסימיסטים המושבעים אשר ראו רק את השלילי שבחלטות מועצת הבטחון, נוכחו לדעת תוך התודשים שחלפו מאז ההחלטה, שעמדת ישראל לא נחלשה כתו-צאה מהחלטות אלה וכתוצאה מפעילותו של שליח האו"ם מר יארינג. נמה לי שגם בה יש לזקוף חלק נכבד לזכותו של שר החוץ. היתה תקופה ממושכת למדי כאשר סבלנו לא מעט מהצהרות סותרות זו את זו של שרי הממשלה. אבל ברוך השם, גם בשטח זה של "מלחמת היהודים" על ירודה ועל רכישת פרסומת עו-למית בצידה, הנה אחרי חודשים של הצהרות כאלה זכינו לאחרונה לשקט גם בחזית זו, ועכשיו קיימת רק עמדתה הברורה של הממשלה, התובעת שולחן של משא-ומתן לפני כל הכרעה מדינית או לפני כל גילוי לאן ההכרעה המדינית שלנו מופנית.

נדמה לי שעלינו להתמיד באותה עמדה ובדרך זו, אף כי אין אני משלה את עצמי שיש סיכוי לתוצאות מהי-רות של מדיניות זו.

ואולי עלי לתקן את דברי. חוששני שאין לנו לקוות לתוצאות מהירות לא במדיניות זו ולא במדיניות אחרת. כל גשכה, לצערנו נקלענו בין אינטרסים של אימפריות, ואחת מהן, רוסיה הסובייטית, ודאי שאין לה כל עניין מיוחד להשגת השלום באזורנו. אולי אפילו להיפך. אולי השגת שלום זה תפריע אותה מלבצר את עמדותיה באזור הזה. ולצערנו, אין זה מועיל לנו שארצות-הברית יש לה עניין בהשגת שלום זה. אין היא יכולה לבצע לבדה את רצונה זה.

ועוד דבר. כשם שבאנו לכלל המסקנה שלא נוכל לשמור על יוקרתו של מלך ירדן, וששמירה זו גם אינה מוצדקת משום בחינה מעשית, כך עלינו להחזיר מסקנה זו לעולם כולו. עלינו להזכיר כי הנשק, שסופק למלך ירדן על-ידי מדינה ידידותית לישראל, נוצל על-ידיה להתקפה על ישראל, ודאי שלא כרצון מספקי הנשק. עלינו להזכיר זאת במיוחד כעת, כשירדן תובעת חידוש הספקת נשק, אשר לאמיתו של דבר היא מייעדת לו ייעוד אחד. עלינו לעשות כל מאמץ כדי שאשליה זו הנקראת ירדן תפסקו מלתפוס מקום במוחם של ראשי מדינות הרצות באמת בשלום באזורנו ואשר אינן עונינות לנו.

ועלי לסיים, לצערי, בדברי ביקורת הולכים ונשנים. ביום ט' בכסלו, בוויכוח על הודעתו של שר החוץ, הבעתי את צערי ששר החוץ אשר דיבר כנציגו של העם שהביא את הבשורה באל אחד, לא מצא לנכון להזכיר בהופעותיו המרשמות ולו במלה אחת את חסדי ה' אתנו ואת ביסוס זכותנו לארץ-ישראל על ההבטחה הנצחית של בורא תבל ומלוואה. עלי, לצערי כי רב, להוסיף היום: בצטטו את דברי נאצר לא יכול היה כנראה שר החוץ להשמיט את שם האלוקים מדבריו, אבל בדברי עצמו התעלם מבורא עולמים. וכדי בז' יון וקצף.

זכינו משך עשרות בשנים להתפתחות מופלאה של עניינינו. עד הלום הובילנו מנהיג הבירה העושה נפלאות וגדולות. לצערנו, יש אנשים אשר עיניהם טחו מראות ואוזנם כבדה משמוע. נקווה שגם עליהם יערה ה' רוח ממרומים וגם אונם תבחן ועינם תחזה את מעשה ה' כי רב הוא.

היו"ר ד. נצר:

רשות הדיבור לחברי הכנסת אבנרי, ואחריו לחברי הכנסת מיקוניס.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. בכל דיון בכנסת על דברי שר החוץ מר אבן עוברת בי חוויה מוררה.

בשומע את דברי מר אבן עצמו, הוא משכנע אותי כי אין הוא האיש המתאים ברגע זה להשגת היעד העיקרי של שר-חוץ ישראלי בדורנו: השגת השלום על-ידי מדיניות יוזמה, נועזת ותקיפה.

אך בשומע, לאחר מכן, את דברי יריביו ומשמיציו, הם משכנעים אותי כי מר אבן הוא שר-חוץ אידיאלי. כי לעומתם הוא כליל התבונה, שיקול-הדעת ואי-ההרפתקנות.

ללמדנו, כי כל דבר בעולם הוא יחסי. המדיניות האפורה של מר אבן היא בהירה לעומת המגמות השוררות של דורשי הסיפוח וחסידיו התכנית של רדויה יהודה. אולם הניח כהה מאד לעומת לובן התכנית הבאות לסלול דרך להסדר ולשלום.

כבוד היושב-ראש, על-פי מה עלינו למדוד את כשרונו והישגיו של מר אבן? הבה מדבר גלויות. אם תפקידו האמיתי בממשלת הליכוד הלאומי הוא לספק כיסוי בין-לאומי להמשכת הסטטוס-קו, כלומר להחזקת השטחים תחת שלטון ישראלי ישיר, לקראת התנחלות וסיפוח, כי אז מר אבן הוא גאון. בנוסחותיו המצלצלות, כפי ששמענו אותן אתמול שוב, הוא מצליח לצמצם עד

שממנה יוצאות הכוונות הפועלות, אך עלינו לשאול אם דבר זה לבדו יעיל הוא, ונדמה לי, שאם הפעולות לא תיפסקנה כעת, יהיה עלינו לפעול במקור הרע.

והנה בקשר לפעולות נגד ירדן היו גם שיצאו בהתקפת דברים עלינו. "לה-מונד" הצרפתי עטף את ההתקפה נגדנו בביטויים של הבנה בביכול לכך שאחרי מעשי החבלה ההולכים ונשנים לא יכולנו עוד להבליג. אבל תביעתו העיקרית היתה שעלינו להבין שלא נוכל לנהוג כלפי מדינות ערב אשר נפגעו ביוקרתן כבגאונגסטרים הנכונים רק לכוח. והרי תיאור העניינים בצורה זו אינו אלא מתמיה. כלום לא עשתה מדינת ישראל די והותר ביחסיה כלפי ירדן? האם אותה גישה בלתי-שגרית כלפי הירדנים שאין לה אח ורע ביחסי מדינות אחרות, קיום יחסים כלכליים בין יהודה ושומרון ועבר-הירדן המזרחי, יחסים אישיים כלפי אזרחי ירדן לשעבר ושל היום, עמדתנו לאיחוד משפחות, עמדתנו בהשגת השלטון המקומי על כנו, וההתחשבות מקסימלית בכל הדרישות הדתיות והלאומיות של הירדנים, — האם כל אלה אינם מעידים שרוקמים אנו מלהתייחס לעמי ערב כלבגאונגסטרים דווקא? ואף אם אקח במלואם את כל דברי הביקורת שהשמיע ראש עיריית ירושלים בקשר לאזורי ירושלים השלמה, אף אם אקח אותם בכל חומר-תם והרי רחוקים הם מיחסי עמים אחרים ומדינות אחרות אחרי מאבק דמים שהיה ביניהם, בתקופה של חודשים מועטים לאחר הקרבות. ועצם העובדה שראש עיריית ירושלים יכול היה מבחינתו הוא להשמיע את השגותיו ודרישותיו ועצם העובדה שכל האחראים לפעולות בשטחים אלה התייחסו ומתייחסים לדבריו של מר טוי קולק ברצינות ומבדרים את הטעון בידור ומחפשים דרך לתיקון הטעון תיקון, — עצם התופעות האלה מראות על התייחסותנו לירדן ולשאר מדינות ערב ועמי ערב, אשר דאי רחוקה היא מאותם כינויים שזיכה אותנו בהם אותו עתון צרפתי.

ובקשר ליחסים ולהתייחסויות, אולי יש להציב עמדה מול עמדה, והתבשרנו, כי מצרים דורשת ממזכיר האו"ם לשלוח משלחת אשר תחקור את מצב האוכלוסיה בשטחים ששוחררו על-ידי מדינת ישראל. אני לא הייתי חושש מחקירה זו והייתי פותח לה שערים. אבל מול זה — שאלה: האם יורשה גם לצלב האדום, לפחות, לבקר ולבדוק מה אירע ליחידים במצרים ובסוריה מאז ימי הקרבות ואף לפניהם? או ידיעה מול ידיעה אחרת. ירדן מגישה הוכחות על כי הכותל המערבי והשטח על-ידו הם בבעלותה. ואני רוצה לקבוע שבכל הפעולות אשר נעשו בסביבה לא נפגע אף פגיעה קלה שבקלות שום אתר בעל חשיבות דתית או לאומית לערבים. ולעומת זאת, מודעה שמתפרסמת בימים אלה בעתונים מטעם החברה קדישא של ירושלים, המודיעה ש"גולגולות ועצמות רבות התגוללו בסוללות העפר שמתחת לכביש שנסלל על-ידי הירדנים אל מלון 'איני-טרקונינגטל'. משך שנים נתגוללו עצמות קדושינו בב' זיון על-ידי אלה התובעים, תובעים על עול שלא נעשה חוששני שאין משרד החוץ מביא לידיעת העולם די הצורך את כל מה שאירע בשטח זה, דברים המבססים בסיס-יתר את זכותנו אנו להיות האפטרופסים על המקומות הקדושים לנו ולשמור גם על זכויותיהם של אחרים, והשוללים כל זכות מוסרית מאחרים להיות אפטרופסים כל-שהם למקומות קדושים.

אם כן — מדוע אין מצדנו אותה הידברות, שדיבר עליה השר דיין? מדוע אין מפעילים את המנוף שהזכירו השר אבנר והאם תנאי הוא, בעיני מר אבנר, שכל עמי ערב כולם יחתמו על חוזה שלום עם ישראל? האם הוא דורש חתימה אישית של מאה מיליון ערבים, ממראקש עד מוסול, כולם יחד וכל אחד מהם לחוד? האם הוא דורש משא-ומתן בצוותא של כל ממשלות ערב? או שתביעתו מתמלאה במשא-ומתן עם עם ערבי אחד, בחוזה שלום עם הנהגה ערבית אחת? ואם כן — במה נופל העם הפלסטיני מן העם אשר מעבר לירדן, ובמה נופלות ג'נין וחברון מקהיר ודמשק? האם עלינו להימנע ממשא-ומתן כזה רק מפני שבממשלת הליכוד הלאומי יושבים אנשים הרוצים בסיפוח השטחים, בניגוד לדעת מר אבנר, אנשים השוללים את זכותה הלאומית של האומה הפלסטינית?

אנו אומרים: הבה נכיר בהנהגה מוסמכת של האומה הפלסטינית כשותף למשא-ומתן ישיר, במגמה להגיע לאלתר לחוזה שלום רשמי עמו, תוך כינון מדינה פלסטינית שתהיה קשורה באמנה בטחונית, כלכלית ומדינית עם ישראל. כך לא רק נשיג שלום רשמי ראשון, אלא גם נשמור על שלמות הארץ. ואם נכלכל את מעשינו בתבונה — נגיע גם להצטרפות עבר-הירדן, בהמשך הדרך, לפדרציה הארץ-ישראלית.

מדוע אין השר אבנר הולך בדרך זו? מדוע אינו מציע זאת אפילו בממשלה, ובראיונותיו התכופים בעתונות? מדוע הוא מקדיש זמן כה רב לשיחות עם הממלכתיים, המייצג מוסד ערטיילאי — שלא להשתמש במילון של סיעת יחיד אחרת בכנסת, שכינתה מוסד זה בשם „אויס — שמוס“ — תחת לעודד את הגורם הפלסטיני, שהוא ממשי, שהוא הגשר הטבעי בינינו ובינן מדינות ערב אחרות?

אמנם, מדיניות-החוק הישראלית כלפי האומה הפלסטינית אינה ביד השר אבנר, אלא ביד השר דיין, שנעשה בדרך זו שר-חוק שני. השר דיין אף מתנהג כשר-חוק בפועל, כשהוא מציע בחברון ובג'נין הצעות מדיניות, אם גם מעורפות ואולי דו-משמעיות, לערבי פלסטיני.

כבוד היושבת-ראש, הדרך האמיתית להשגתו של שלום בפועל, צעד אחרי צעד, עוברת בפלסטיין, ומשם למצרים. מדיניות מעשית זו היא בניגוד למיסטיקה של חוזה שלום בין ישראל והעולם הערבי. מיסטיקה זו נר-אתה תמיד מופלאה בעינינו. מה טובה הממשלני אילו הוכרח עבדול נאצר אחרי מיבצע סיני לחתום על חוזה שלום רשמי עם ישראל — מה היה מונע אותו במאי 1967 מלטעון כי חתם תחת לחץ, וכי חתימתו בטלה ומבוטלת — כפי שטען לגבי חוזה השלום במצרי תיראז? מה האמונה המיסטית הזאת בפיסת נייר מסוג זה? לחוזה הנייר יש ערך מוגבל, אולי סמלי ופסיכולוגי, אבל השלום האמיתי פירושו הסדר של בעיות, וקודם כל בעיית ארץ-ישראל.

אסיים, כבוד היושבת-ראש, בדברי השר אבנר שאמר אתמול: „האופק שלנו אינו השלמה אדישה וסבילה עם מחזוריות בלתי-מוסקת של מלחמות אלא מאמץ — ככל שתשיג ידנו — להבטיח שלא תשוב מלחמה להתלקח. כך ורק כך נפרע את חובנו לאלה שהעלו על המזבח את תפארת חייהם“.

למינימום את הלחצים הבין-לאומיים התובעים הסדר אחר. הוא פורק ממדינות ערב את נשקן הפוליטי. הוא מבסס את אויבי ישראל בזירה הבין-לאומית. הוא מונע את אבדן אהדתה של דעת-הקהל הנאורה בעולם. בכך גישתו עולה לאין שיעור על הגישות הפדימטיביות של אבירי „ארץ ישראל השלמה“ („השלמה“ — במרכאות כפולות ומרובעות), שעיקר מגמתם היא פרסומת עצמית ורכיבה על יצרים לאומניים משולבהים.

אולם, כבוד היושבת-ראש, אם נדון את מר אבנר על-פי מטרותיו המוצהרות, כלומר: השגת שלום-אמת, השתלבות ישראל במרחב ויצירת מסגרת קבועה לחיים משותפים — כי אז קשה להכתיר את מר אבנר בכתר הג'אוניות הצדופה. כי מבחינה זו לא עשה מר אבנר דבר. כשמו כן הוא: אבנר גדולה ומצוקה, שהיא סמל הסטא-טיות בטבע, ולא דווקא סמל הדינאמיות. במשך תשעה חודשים הוא עמד כסלע איתן מול כל תובעי שינוי המצב, הן לטובה, הן לרעה. אכן, תשעה חודשי הריון, שלא הוליד דבר.

כבוד היושבת-ראש, הבה נבהיר לחלוטין על מה יש ויכוח, ועל מה אין.

אין ויכוח בין מר אבנר ובינינו על העקרון שלא נחזור לעולם — וגם אני, כמוהו, מדגיש את המלה „לעולם“ — למצב שהיה קיים לפני ה-5 ביוני 1967. אין ויכוח בין מר אבנר ובינינו על העקרון שלא חיתכן נסיגה של צה"ל מן השטחים הכבושים ללא הסדר המבטיח שלום ובטחון.

אולם, מכאן והלאה — מתחיל הוויכוח.

מהו המצב החדש שאנו צריכים לחתור אליו? זהו בכלל שלום? עם מי שלום? איך מגיעים אל השלום?

מר אבנר תובע חוזה שלום חתום כדיון, אחרי משא-ומתן ישיר וגלוי עם הערבים. והוא מצוין בצערו כי שום ממשלה ערבית אינה מוכנה לא לזה ולא לזה, וכי גם אין סימנים לכך שממשלה ערבית כלשהי תסכים לזה או לזה, בעתיד הנראה לעין. זוהי אמת. אבל אין זאת כל האמת; אין זאת אפילו עיקר האמת. כי יש עם ערבי אחד, שאינו מיוצג עדיין על-ידי ממשלה רשמית, המוכן גם להכרה בישראל, גם למשא-ומתן ישיר, וגם לחוזה שלום. לא אנחנו לבדנו אומרים זאת. אומרים זאת שני שרי-החוק של ישראל — גם השר אבנר וגם השר משה דיין.

השר אבנר אמר אתמול: „סלידה ממלחמות פוקדת את הציבור הערבי החי עמו עתה. שהרי על גבו חרשו יומי מלחמות במדינות השכנות. במגעים עם נציגיו ואורחיו של ציבור זה אני מתרשם שבצד רצונו לשמור על זיקה רצופה לכלל העולם הערבי, הוא חש — יותר מציבורים ערביים אחרים — את אי-סבירותה של מלחמה מחודשת ואת אי-נמונותם של חיי קירבה ומגע אתנו. כאן יש מנוף מדיני שחובה עלינו להפעילו“. כל מלה וזהב.

מה גם שבכך חוזר השר אבנר כמעט מילולית על דברי דיין, המכנה כשר השטחים המוחזקים, שאמר בבית הזה לפני שבועיים כי העם הערבי הפלסטיני שואף להידברות עם ישראל; שהוא מתנגד לכל מלחמת שחרור, הן זו שבאה מבפנים, הן זו שבאה מבחוץ.

היו"ר ד. נצר :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת מיקונים, ואחריו לחבר-הכנסת גוברין.

שמואל מיקונים (מק"י) :

גברתי הישבת-ראש, כנסת נכבדה. בהיותנו מעוניינים בהצלחת ישראל בדו-קרב המדיני המתנהל כעת בינינו לבין מצרים וירדן — אנו מעלים את תביעתנו כלפי הממשלה שתכריז באופן ברור ביותר כי תהא נכונה לפנות את כוחות צה"ל משטחים כבושים אל גבולות מוכרים ובטוחים, כדבר החלטת מועצת הבטחון מה-22 בנובמבר 1967. אנו משוכנעים עמוקות, כי הכרזה כזאת היתה מסירה מדרכה של ישראל מכשולים פוליטיים מיותרים, היתה בולמת וחוסמת את הנסיונות לבידוד דה המדיני של ארצנו, היתה משווה לישראל דמות של בגרות יתרה, תבונה וראיית הנולד. גישה כזאת היתה מסייעת לעניין ההידברות עם הצד הערבי, לעניין המשא-ומתן שלום; היתה מבטילה את יסוד ההדדינות שבהחל-ט מועצת הבטחון ואף מונעת לחצים חיצוניים.

האחריות הכבדה, הרובצת בשעה זו על הממשלה למניעת חידוש מלחמה ולקידום עניין השלום, מצווה לא להפקיר עניינים חיוניים ביותר של ישראל בגלל שמירת "הליכוד הלאומי" כביכול, שאין בו כל ליכוד, אלא "ויתורוצו" בלתי-פוסק ומזיק ללא תקדים בעבר.

המערכה למען פתרון מדיני של המשבר הישראלי-ערבי הנוכחי, מחייבת את קבלת ההחלטה של מועצת הבטחון במלואה, את ראייתה כחטיבה שלמה. כל בעל כוונה טובה לפתרון מדיני כזה, לפתרון צודק המביא כאן בחשבון את האינטרסים החיוניים של שני הצדדים, אינו יכול שלא להתייבב על קרקע החלטת מועצת הבטחון כהחלטה כוללת.

ידוע הדבר, שההחלטה מדברת בפירוש על השכנת שלום צודק ובר-קיימא במזרח התיכון, שלום המבוסס על הגשמת שני עקרונות, הכוללים גם נסיגה משטחים שנכבשו וגם שימת קץ לכל מצב של לחומה, כיבוד והכרה של הריבונות, השלמות הטריטוריאלית והעצמאות המדינית של כל מדינה ממדינות האזור ושל זכותן לחיות בשלום בתוך גבולות מוכרים ובטוחים. כן היא מכריזה על הצורך לערוב לחופש השיט, להגיע להסדר צודק בעיית הפליטים, לערוב לשלמות הטריטוריאלית ולעצמאות המדינית של כל מדינה ממדינות האזור באמצע עים שאחד מהם — יצירת אזורים מפורזים. מכאן ברור, למשל, שדרישת נסיגה ישראלית משטחים כבושים אינה ניתנת להפרדה מן הדרישה להתוות גבולות מוכרים ובטוחים, כי הדברים קשורים ומותנים זה בזה.

קיים הצורך החיוני לחזור ולשנן בקול רם את האמת הפשוטה, כי כל המנסה לחלוש נקודה זו או אחרת מן ההחלטה מטעמי נוחיות מדמה או יוקרה ריקנית, פוגע בכך בעניין כולו, באינטרסים החיוניים של שני הצדדים. כל המתנה תנאים מוקדמים, כאותה הדרישה החד-צדדית לנסיגה ישראלית מכל השטחים המוחזקים אל קווי שביתת הנשק מה-4 ביוני כתנאי קדם לכל דיון במשבר הגתון, הוא מתנער למעשה להחלטת מועצת הבטחון ומעיד על עצמו שהוא נטול כל ריאליזם, נותן בזה יד להכשלת המשא-ומתן ועניין השלום, מחזק בגישה זאת את חסידי חידוש המלחמה בארצות הערביות, מזה, ואת תאבי הסיפוחים הטריטוריאלים בארצנו, מזה.

לפיכך, הסיכוי למניעת חידוש המלחמה ולהתקדם מות אל השלום אינו בשינוי החלטת מועצת הבטחון, לא בהעדרת חלק אחד ממנו על פני משנהו ולא בפרשנות שרירותית על "המוקדם" ו"המאוחר", אלא בהגשמתה המלאה, ובהיענות של ישראל ושל ארצות ערב לכל סעיפי ההחלטה הקשורים והמתנים זה בזה.

חברי הכנסת, מידת האובייקטיביות מחייבת לציין לשבח את עמידתו של שר החוץ נגד אותם חוגים בציבוריות הישראלית, הדוגלים במה שמכונה ארץ ישראל השלמה, בסיפוח כל השטחים המוחזקים למדינת ישראל, אם כי עמידה זו של שר החוץ אינה בהירה ואינה תקיפה במידה מספקת. בגישתם זו מעידים חוגים אלה על עצמם שהם מתעלמים מזכויותיו החוקיות של העם הערבי הפלשתינאי, מקיומו של העולם הערבי מסביבנו בכלל, מעמדתן השוללת של כל המעצמות, הגדולות והקטנות כאחד, מיסוד הצדק והמוסר אשר בלעדיו אין לנצח במערכה המדינית על השלום הישראלי-ערבי, חוגים אלה מפגינים בגישתם פאטאליזם, חוסר ריאליזם וייאוש, חוסר אמונה ואף חוסר רצון בשלום. יתרה מזו: גישה כזאת, לו היתה מתקבלת, היתה מזמינה בלי ספק מלחמת נקם ערבית נגד ישראל בתנאים קשים ביותר בשבילנו. חמורה ביותר היא העובדה שאף כמה משרי הממשלה מפגינים בלי הרף את עמידתו זו של שר החוץ נגד אותם החוגים. ברור למדי, כי לו היו תאבי סיפוחים אלה מייצגים את ישראל עם מדיניותם ההרפתקנית בעצרת האו"ם, היתה מדינת ישראל נוחלת מפלה גמורה באותו הארגון הבין-לאומי, ואויבי ישראל היו יוצאים נשכרים מן המערכה הבין-לאומית של ששת החודשים.

אין להתעלם מכך, כי מתחיל להתבלט שוני של עמדות גם במחנה הערבי, הן במצרים הן בירדן. בצד החוגים הדוגלים בהמשך המלחמה נגד ישראל מופיעים גם חוגים אחרים, הדוגלים בפתרון מדיני של הסכסוך הישראלי-ערבי, שאמנם הם מתנים תנאים מוקדמים לו. בגישתה של ממשלת ישראל תלוי לא במעט אם ידם של החוגים הערביים בעלי הריאליזם המדיני תהיה על העליונה, או של שותרי המלחמה הערביים.

מבחינה זו אין לקבל את העובדה שבמנותו את העקרונות של החלטת מועצת הבטחון, התעלם שר החוץ — ולא בפעם הראשונה — מן העקרון להסדר צודק לבעיות הפליטים הערביים וכן מיסוד הנסיגה המופיעה באותה החלטה. קבלת כל האספקטים של ההחלטה רק היא עשויה לחזק את מעמדה של ישראל במערכה הנוכחית, היא אף עשויה לתרום לעמדתה של ישראל באפריקה, באסיה ובאמריקה הלטינית.

יש לראות בעניינים פקוחות את משמעותה החמורה של החלטת ארגון האחדות האפריקנית. זוהי החלטה שאמנם עומדת בסתירה גלויה להחלטה שקיבלה מועצת הבטחון פה אחד, אך היא עלולה להשפיע בכיוון של הקשחת עמדתם הנוקשה של החוגים הערביים הקיצוניים ביותר, של הערמת מכשולים בדרך של משא-ומתן ישראלי-ערבי. זוהי החלטה מצערת, אך היא הנותנת, מן העל ממשלת ישראל לנקוט מדיניות בלתי-תלויה שתוכיח לעמי אפריקה, אסיה ואמריקה הלטינית, הלכה למעשה, כי מדינת ישראל תומכת במאבקם הצודק לעצמאות לאומית וכלכלית נגד הקולוניאליזם והניאולקולוניאליזם.

טשטוש נצחון מלחמת ששת הימים, כי הפסקתה יצרה תנאים חדשים, טובים יותר להסדרי שלום צודקים... בעקיפין, זוהי הודיה בתועלת שצמחה מאותה מלחמה, המוגדרת גם על-ידי רק"ח כמלחמה תוקפנית. איך מתיישבת תוקפנות עם תנאים טובים יותר להסדרי שלום צודקים — לאלוהים פתרונים!

סייגי הזמן העומד לרשותי אינם מאפשרים לי לעמוד על מהלכים אקרוטיים נוספים בנאומי של חבר-הכנסת חביבי, הטבעיים לכל אלה שאינם מצטיינים בעודף של יושר אינטלקטואלי והמצויידיים בעיקר במזון מיובא מן החוץ. אך יהא נא לבנו סמוך ובטוח, כי בסופו של דבר תנצח האמת את השקר, ינצח עניין השלום בין ישראל לערב, מכיוון שהוא כורח חיוני הן לעם ישראל והן לעמים הערביים.

ה"ר ד. נצר:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת גוברין, ואחריו — לחבר-הכנסת בן-אליעזר.

עקיבא גוברין (מפלגת העבודה הישראלית):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. היה בדעתי לה-עיר הערה אחת לדברי חבר-הכנסת מיקוניס ולהצביע על הסופיסטיקה של חבר-הכנסת אבנרי, אבל אין לי זמן ואין לי רצון לכך. אי-הרצון חל על דברי חבר-הכנסת אבנרי.

ולענין. מכוח היותנו בארץ בתורת מדינה ריבונית; מכוח עשייתנו החומרית והרוחנית; מכוח עזרתנו האנו-שית ההומאנית לארצות המתפתחות, גם אם לא פעם מדינה פלוגית או אלמונית מראה כפית-טובה; ומכוח מלחמת ששת הימים — מדינת ישראל היא כיום גורם קובע במזרח התיכון. אחת ממטרותיה של מדינות-החוץ של ישראל — אני מניח שהיא פועלת בכיוון זה — היא לראות שמדינת ישראל תסיף להיות גורם מדיני בעל מעמד במזרח התיכון.

אני נמנה עם החברים הסבורים שאסור לנו כי דעת-נו תזוז עלינו מכוח הנצחון, אולם באותה המידה אסור ואסור שדעתנו תחלש כלשהו משום שנעשינו גורם רציני במזרח התיכון.

שמואל מיקוניס (מק"י):

זה בסדר גמור.

עקיבא גוברין (מפלגת העבודה הישראלית):

האמת היא שאנו ובנינו רצינו וביקשנו ומבקשים גם להבא להראות גבורה בשדות היצירה. מדינות ערב, בסיוע חשוב מאד של ברית-המועצות — והדברים ידועים, כמו הסיפורים של שליטי ברית-המועצות שאנו עומדים לתקוף על סוריה וכו', ואיני רוצה לחזור עליהם — ניסו זה שלוש פעמים להפוך את הערבים לגיבורי שדות קטל, ואמנם קטלנו אותם. זוהי עובדה קובעת מאד, שאין לטש-טש אותה.

בעניין השטחים: — אין זה מקרה שאיני משתתף בוויכוח הזה, לא משום שאיני יודע מה חשיבותו. אולם כיום זהו ויכוח בין יהודים ליהודים, האוכלים איש את בשר רעהו על דבר שעדיין אינו מחייב ויכוח בינוני, לא בשעה זו, על כל פנים, ולא מעל במת הכנסת. הצטערתי צער רב שאחת המפלגות, שתמיד חיבתה את שיתופה בקואליציה, ואשר יושבת כיום בממשלה, פירסמה לעצמה

מצער הדבר, ששר החוץ לא מצא לנכון להביע בהזדמנות נאומו את רחשי הלב של המוני בית ישראל נגד ההפצצות האמריקניות על עריה וכפריה של וייט-נאם ואת הסולידריות של עמנו עם מאבק הגבורה רב-הסבל של עם וייטנאם נגד הפלישה הצבאית של האיי-פריאליסטים האמריקניים. כן מתמיה הדבר, ששר החוץ לא מצא לנכון לומר את דבר חרדתו ומחאתו של עמנו כולו לנוכח עלייתם הבלתי-פוסקת של הגיאור-נאצים במערב גרמניה, של כוחות אנטישמיים אנטי-ישראלים ושוהרי מלחמה אלה.

אל לנו לשכוח, כי המדיניות האמריקנית, המדי-ניות הגרמנית, אינה מזוהה ואינה רוצה להיות מזוהה עם מדיניות ישראל, ומכל האכזבות שפקדו את ישראל עד היום יש להסיק את המסקנה הריאליסטית היחידה, והיא: על ישראל לנקוט מדיניות של אי-הזדהות עם גוש מדינות זה או זה בעולם, או עם מעצמה פלוגית או אלמונית בעולם. היא צריכה לשקוד על האינטרסים הלאומיים של ישראל, על שיקול לאומי עצמאי, תוך הסתייעות בכל גורם בין-לאומי המוכן לשותף עמנו פעולה על יסוד של שוויון, של כיבוד הריבונות הלאומית ושל תועלת הדדית. סימפטומאטיים מבחינה זו הם האופי והממדים של קשרי ישראל עם הרפובליקה הרומנית הסוציאליסטית. במשך הזמן יחברו שלמות הכל קיי-מים גם סיכויים סבירים לחידוש הקשרים עם ברית-המועצות ומדינות סוציאליסטיות אחרות, אף על יסוד איתן יותר ונכון יותר מאשר בעבר. ממשלת ישראל אינה צריכה להחמיץ, מצידה היא, כל הזדמנות וכל יומה סבירה בכיוון הזה.

חברי הכנסת, אך טבעי הדבר שהדיון הזה עובר בסיומן המערכה לשלום בין ישראל והארצות הערביות. בהקשר זה רצוני להזכיר את דברי שר החוץ על כך, כי קיימת ערבות בינלאומית לגבי המתרחש באזורים המוחזקים. כדי להתמודד עם ערבות ביקורתית זו ועם תעמולת הזוועה המנהלת נגד ישראל בנושא זה, הגנו לחזור ולדרוש מן הממשלה, כי במהלך המאבק המוצדק וההכרחי נגד כנופיות הטרוריסטים הערבי לא תיפגע האוכלוסיה הערבית השלווה; כי תופסק שיטת העונשים. הקולקטיביים; כי יושם קץ לפעולות בלתי-חוקיות נגד תושבים ערביים חפים מפשע; כי יבטח חופש הביטוי הפוליטי והגנת האינטרסים הכלכליים והתרבו-תיים של העם הערבי בשטחים המוחזקים.

תמוה הדבר, שחבר-הכנסת הררי מצא לנכון לעשות הקבלה, בנושא כנופיות הטרור הערביות, בין מצבנו לבין המצב בווייטנאם. להקבלה זאת אין כל ביסס מציאותי, פוליטי ואידיאולוגי, והיא עלולה לשרת רק את אויבי ישראל.

עניין אחר הוא, כאשר חבר-הכנסת חביבי עושה בנאומו הקבלה בין ישראל לבין וייטנאם בקשר עם מלחמת ששת הימים ועם המלחמה האמריקנית בווייט-נאם. אחר הוא העניין, מכיוון שחבר-הכנסת חביבי עושה את ההקבלה ההזויה הזאת מנקודת-ההשקפה של השוביניזם הערבי האנטי-ישראלי, העובר כחוט-השני בכל המערכה התעמולתית של סיעתו. זוהי גם הסיבה שחבר-הכנסת חביבי נקלע לאקרוטיקה נלעגת, כאשר לצורך קביעה סלפנית לגבי תפקידה של ברית-המועצות במשבר המזרח התיכון הגיע להנחה, תוך

אריה בן-אליעזר (גח"ל):

גברתי הישבת-ראש, כנסת נכבדה. הפירוש האומדן שמי שמציע לכרות חוזה שלום מוטלת עליו החובה — אפילו מכללל — להודיע על נכונו ולייתורם למען כריזת אתו חוזה שלום. — הפירוש הזה מסולף לחלוטין. אין לו שום אחיזה לא בתקדימים הבינלאומיים ולא במשפט הבינלאומי. כלל זה חל לא רק על המדינות העשויות לנהל את המשא-ומתן, אלא גם על מדינות אחרות. ואתן דוגמה מתקופתנו אנו: פולין עומדת על קו אודר-נייסה, מאות קילומטרים ממערב לגבולה מלפני ספטמבר 1939. היא מוכנה לחתום על חוזה שלום עם גרמניה, אך היא מודיעה שזה גבולה הקבוע שייקבע גם בחוזה השלום. מדינות אחרות מכירות בקו זה, או בגבול זה, אם דה-יורה ואם דה-פאקטו. נשיא צרפת, למשל, הגדול דה-גול, מכיר באודר-נייסה כגבולה המערבי הקבוע של פולין, לא רק דה-פאקטו אלא גם דה-יורה. ארצות-הברית, בריטניה ומדינות אחרות מכירות בו דה-פאקטו. הן מוסיפות ואומרות, כי הגבול בין פולין ובין גרמניה ייקבע בחוזה השלום שייחתם בין שתי המדינות. אבל שום דובר אמריקני או בריטי או כל דובר אחר, מעולם לא טען, כי באותו חוזה שלום, או למען כריתתו, תצטרך פולין לזוז מזרחה.

זוהי מהותו של הרעיון החשוב והחיוני של חוזה שלום: הכל תלוי בתנאי כריתתו, כפי שייקבעו במשא-ומתן ישיר בין אלה אשר באחד הימים יחתמו עליו. ואין לאיש מאתנו זכות לתת עצות או להכריז באילו תנאים יהיו הערבים מוכנים לחתום אתנו על חוזה שלום, ובאילו תנאים לא יהיו מוכנים לכך. כל מדיניות המבוססת על ההנחה הפסולה, שאחד הצדדים חייב מראש להודיע על מה — אם בכלל — הוא נכון לוותר לצד השני, היא מדיניות הפוגעת אפריורי בטחונו של המדינה ובסיכוייה האמיתיים לשלום. כל מדיניות-חוץ ישראלית, הנובעת מהתכחשות ליכוחו של העם היהודי לארצו — לכל ארצו — מסכנת מראש את בטחונו של מדינת ישראל ואת סיכוייה לשלום-אמת.

משום-מה, אדוני שר החוץ, אתה זוכר תמיד לבסס את הנחותיך על החלטת הכנסת מן ה-1 באוגוסט ושוכח תמיד את החלטת הכנסת מן ה-13 בנובמבר. זו לי ההזדמנות השנייה, או השלישית, להזכיר לך את החלטת הכנסת הנשכחת מזכרון: ב-13 בנובמבר החליטה הכנסת, כי נוכח עמדתן של מדינות ערב לא להכיר במדינת ישראל, לא לבוא עמה במשא-ומתן ולא לכרות עמה חוזה שלום — תוסיף ישראל לקיים במלואו את המצב, כפי שנקבע בהסכמי הפסקת האש, ותבצר מעמדה בהתחשב עם הצרכים החיוניים של בטחונו והתפתחותה.

שר-החוץ א. אבן:

עמדתי על כך גם בתשובה לשאלתה ב-1 בינואר.

אריה בן-אליעזר (גח"ל):

אכן, יותר משמקימת ישראל את מעמדה בגבולות הפסקת האש — מקיימים גבולות אלו את מעמדה ואת בטחונו.

בכל החלטותיה חזרת הכנסת ומדגישה ומכריזה, כי רק בשלום של קבע, על יסוד משא-ומתן ישיר בין מדינות ערב לבין ישראל, טמון הפתרון לבעיות האזור. יש חשיבות רבה מאד לחזור, לשנן ולהדגיש החלטה זו,

תכנית שלום וללא צורך. סבורני שאנו נוהגים כיום בשטחים בסדר, בהומאניות ובאנושיות יוצאת מגדר הרגיל, כפי שיהודים חייבים לנהוג. אנו מענישים, ובצדק, כל אדם הנותן חסות לכנופיות רוצחים, ולא יכול להיות אחרת, שאם לא כן יגבר הרצח. יש לנו כל הזכות, המוסרית והאנושית, להתגאות ולפרסם ברבים את מעשינו בשטחים והסיוע שאנו מנישים לתושבי השטחים.

כל זאת אמרתי כדי להגיע להערה שלישית, ובה אני רוצה לסיים. כאשר אנו אומרים: „שלום“, ועמנו רצה ורוצה בשלום; כאשר אנו אומרים: „גבולות מוסכמים ובטוחים“, חושש השיט — פירושו אחד, ולא יכול ולא צריך להיות פירוש אחר, אלא משא-ומתן ישיר, פנים אל פנים, והתימת הסכם של שלום. רק בכך ייבחנו מדינות ערב. כל ניסוח אחר, כל דיבור אחר, כל ניסוח של דיבור וכו' — אינו בא בחשבון. הזנוג, חס ושלוש, פסיק אחד מן הנקודות המכריעות והקובעות הללו — הפסדנו את השלום, ולמעשה אנו מזמינים לעצמנו עוד פעם מלחמה. רוצים לשבת אתנו אל שולחן אחד — יפה, נשב. לא רוצים לשבת אל שולחן אחד ולהגיע לכלל הסכם של שלום, עומדים אנו בעמדותינו עד בוא השלום. עלינו להמשיך באורך-רוח ובעוז-רוח במצב הזה שאנו נמצאים בו ולא לדחוק בעצמנו את עצמנו.

עלול להיות לחץ מצד ידידים — נצטרך לעמוד בו. צריך להזכיר לידידים, בלשון הידידותית ביותר, כי נעמוד בלחץ זה. אני נכון לסכן את עצמי — אני מקווה שלא יקום הדבר — ולומר, כי עלול להיות מחד לחץ מצד עצרת האו"ם ומצד מועצת הבטחון. נצטרך לעמוד בכך. אם כל עמי העולם יידעו שנעמוד — לא יהיה לחץ. אני מצוין כי הממשלה עד היום, ואני מקווה שגם להבא, נקטה עמדין זו, שאני מחייב אותה, וצריך להמשיך בה.

עוד הערה ובה אסיים. קראתי בעתונות וכן שמעתי כי מזכיר האו"ם, או-תאנט, הזמין אליו את מר יארינג. זכותו לעשות זאת. אני סבור שהראינו יחס הוגן, ואחראי ומכובד — וכך צריך היה להיות — כלפי יארינג. בעתונות סופר שעתה מדברים בחוגי האו"ם על שלב שני — אני יודע פרטים יותר ממה שקראתי בעתונות. אבל עלי לומר, עם כל הכבוד למזכיר האו"ם, שהוא נכשל פעם אחת כש-לון חמור מאד באזור הזה, ויש לו איזה חלק בהתקפה הזאת שמצרים ערכה עלינו, כאשר הוציא, על דעת עצמו, את מפקחי האו"ם ממפרץ שלמה ומעזה. סבורני כי עלינו לומר למזכיר הכללי: יהי נא זהיר מאד בצעדיו עכשיו, ואל ימצא עוד פעם אמצאות, שאין יודע לידי מה הן עלולות להביא שוב את המזרח התיכון, חשבתי שחובה עלי, כאחד מחברי הכנסת, להעיר הערה זו מעל במת הכנסת נוכח הדיעות שהגיעו מן העתונות — ואיני יודע אם הן נכונות או לא — על שלב שני בליחותו של מר יארינג.

אני חוזר על מה שאמרתי בראשית הדיבור המדיני, כאשר הביא שר החוץ לפנינו את סקירתו על ההישג הגדול שהיה לנו בעצרת האו"ם ובמועצת הבטחון. עלינו לעמוד באורך-רוח ובעוז-רוח במדיניות החוץ והבטחון שלנו. לשם כך הוקמה ממשלת הליכוד הלאומי.

ה"ר ד. נצר:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת בן-אליעזר, ואחרי לחבר-הכנסת גבריאל כהן.

על איתנות ועל אי-פזיזות. כל מלה מיותרת, הרומזת על ויתורים, מולידה לחץ לויתורים נוספים; כל הסכמה מראש לנסיגה חלקית תביא לחץ לנסיגה טוטאלית. הזמן אינו חולף רק אצלנו; הוא גורם קובע גם לגבי מדינות האויב. ואשר למדינות אלה — עדיין לא ידוע עם מי בעצם נצטרך לנהל משא-ומתן. מאז קום המדינה היו אחת-עשרה הפיכות-דמים שהצליחו בסוריה, ועוד כמה הפיכות שנכשלו; שלוש הפיכות בעיראק; שתי הפיכות במצרים ושלוש פעמים נתפרסם על קשר נגד נאצר, ונסיגות לאין-ספור לחסל את חוסיין.

משא-ומתן עם מדינות ערב — אני מקווה שינוהל באחד הימים עם ממשלות ערביות שוחרות שלום, שתיי-צגנה את עמיהן העייפים ממלחמה, מתלאות ומקרבות, שהם נאלצים להקריב על מזבח התוקפנות, תאוות השל-טון ורצון ההתפשטות של שליטיהן דהיים.

כבוד היושבת-ראש, הוויכוח בשאלה, מה צריכה לה-יות מדיניותה של ישראל באפריקה, מלווה לדעתי רגש-נות ואינו מבוסס על עובדות של יחסים נאותים ונורמ-ליים עם מדינות עצמאיות. עלינו לראות את יבשת אפרי-קה, על עמיה העצמאיים, כגוש גיאוגרפי ובו קיימות מדינות, שעם כולן אנו מעוניינים לקיים יחסי ידידות המבוססים על הדדיות. כל מאמץ מצד מדינות ישראל להביא לידי יחסי ידידות עם עמים אלה — בדרך, אך כל נסיון להתעלם מן העובדות, כי יש כמה ארצות אשר מדיניותן המוצהרת היא אנטי-ישראלית, הוא נסיון שיביא בסופו של דבר גם להחלשת ידידותן של המדינות האח-רות.

העם היהודי והנוער העברי במלחמתם לשחרור לאו-מי משלטון זר התוו לא במעט את הדרך ועודו עמים מדוכאים ביבשת אפריקה להשגת עצמאותם המיחלת. אנו היינו הראשונים בחלק זה של העולם שלהגנו בשל-טון זר, בשלטון אימפריאליסטי וקולוניאליסטי, כדי לה-שיג את עצמאותנו המדינית. עמי אפריקה ליוונו באהדה ובתקווה להצלחתנו, שבסופו של דבר סללה את הדרך גם להצלחתם.

צר לי, גברתי היושבת-ראש, שמדיניות החוץ היש-ראלית איננה יודעת להבליט עובדה היסטורית זו לפני הדור האפריקני החדש, על מלחמת השחרור של העם היהודי נגד השלטון הזר. מלחמה זו התנהלה גם באפריקה, כשכמה מן המדינות, בהן היינו "אורחים", היו עדים לה. מלחמה זו התנהלה בשעה שכל ה"גיבורים" האנטי-אימ-פריאליסטיים, המצריים והסוריים, שיתפו פעולה עם שלי-טים זרים בארצותיהם; ומשהשתחררו מהם — הזמינו שוב גורם אימפריאליסטי לשלוט בארצם, לכוון דרכם ולהחליט על עתידם, כאשר אחריה אימפריאליסטית זו מסכנת את עצמאותן ועתידן של כל מדינות אפריקה.

גברתי היושבת-ראש, ההדדיות כעקרון במדיניות וביחסים הבין-לאומיים היא עקרון קובע. בוודאי אין אנו יכולים להסכים למדיניות אשר פוגעת בידד ומתפרסת לפני עינינו מוצהר. כוונתי ליחסה של מדינת ישראל כל-פי מדינת דרום-אפריקה. עלינו לחזור בלא הפסק ולומר, כי אנו שוללים ללא סייג כל מדיניות וכל משטר המבו-ססים על דיכוי עמים ועל אפליה גזענית, דתית או אחרת. העם היהודי תרם תרומה מכרעת — ועל מדינת ישראל להוסיף ולתרום בעתיד — לכל פעולה שמטרתה לשים קץ לכל מדיניות של אפליה בין עם לעם ובין אדם לאדם.

לאור נסיעתו של השגריר יארינג אל מזכיר האו"ם או-תאנט, כדי להכין שלב נוסף בפעילותו. צריך שמזכיר האו"ם וגם השגריר יארינג יידעו, כי עמדה קרונית זו של ממשלת ישראל שרירה וקיימת ואין כל נסיגה ממנה. הכנסת והממשלה מעולם לא קבעו תנאי על מקומו של המשא-ומתן. אך הן עומדות על העקרון, שעל ארצות ערב להודיע מראש כי הן מסכימות למשא-ומתן ישיר, וכי הן מוכנות לבוא למקום מוסכם כלשהו כדי לנהל משא-ומתן ישיר, שמטרתו הסופית חתימת חוזה שלום.

אדוני שר החוץ, שלום איננו מיסטיקה. הוא מוחשי. או ישנו או איננו. אם ישנו — יש להבטיח את קיומו. אם איננו — יש לחלום למען השגתו. ושר החוץ בוודאי לא יטען שהוא מחכמי הקבלה, השואפים להביא את הגאולה באמצעות המיסטיקה. הנסיון להוכיח, בראיונות ובהוד-עות, כאילו חסרה התודעה, המיסטיקה, ולא קיים די רצון לשלום — הוא נסיון פוגע ומעליב את העם, ששר החוץ מייצגו ברחבי העולם.

עובדה היא, גם לפי טענותיך המבוססות, כי מדינות ערב אינן רוצות בשלום. כל מטרתן המוצהרת היא, עד היום — אי-הכרה בישראל; ובבוא היום — נסיון מחדש להכחידה. לא בשלום הן רוצות, אלא בנסיגה כפויה של ישראל, כדי ליצור את התנאים הדרושים להן לתוקפנות מחודשת. השלום בוא יבוא רק אם יודיעו מדינות ערב על רצונן בו, כפי שהודיעו על רצונן בהפסקת אש.

אדוני שר החוץ, אני פונה אליך ומבקשך להתנער מניסוחיו של מי שהיה מזכיר המדינה האמריקני, מר ג'והן פוסטר דאלס, לגבי מדינת ישראל. כזכור לך, בתארו את מדינת ישראל וגבולותיה, בהתאם למצב שהיה קיים בעק-בות הסכמי שביתת-הגשק, היה פוסטר דאלס אומר: "The presently occupied territory by Israel" ובעברית: השטחים הכבושים, או ה"מוחזקים", על-ידי ישראל. מה פירוש "שטחים כבושים" או "שטחים מוח-זקים"? כבושים — ממזי ומוחזקים — למען מי? למען מי "מוחזקים" שטחי יהודה ושמרון וממי, "כבשו"?

אדוני שר החוץ, ישנם שטחים כבושים ומוחזקים, והם כבושים ומוחזקים עדיין על-ידי חוסיין, — מלך, שהוא לכל הדעות זמני. משונה הדבר: הלוענים לזכות-נצח אי-נם מאמינים בנצחיות זכותה של ישראל, אך מאמינים בנצחיות חוסיין.

מה פירוש הדבר, אדוני שר החוץ, כפי שהתבטאת, כי הממשלה מעולם לא החליטה שבגלול הפסקת האש הם הגבולות הסופיים של מדינת ישראל? מתי, אדוני שר החוץ, החליטה הממשלה שבכיכול אין הם הגבולות הסופיים? מאימתי אתה מבסס מדיניות על החלטות שלא נתקבלו בממשלה?

ידוע כי קיים ויכוח בנושא זה בעם, בכנסת ובממש-לה. אך ויכוח זה עדיין לא הוכרע. לי כשלעצמי אין כל ספק כיצד יוכרע: הוא לא יוכרע בהתאם לאשליה ובהת-אם לנכונותם ולרצונם של אותם חוגים בעם, אשר הסכי-מו לגבולות "סופיים" של החלוקה, או לגבולות "סופיים למאה שנה" של שביתת-הגשק וביתור ירושלים. אני יודע שעוד תהיה מערכה כבדה בנושא זה, אך תוצאותיה ברו-רות. יש רצון חיים לעם הזה במולדתו; ולאחר ששוב אוחדה ארץ-ישראל המערבית — כך תישאר. וכשכך תי-שאר — יובטח הבטחון ויונה יסוד לשלום.

בשלבים הנוכחיים של המערכה המדינית יש לשמור

ששת הימים רבו הדינונים בבית הזה בשאלות חוץ ובטחון. ראש הממשלה, שר החוץ ושר הבטחון הופיעו לעתים מוזמנות על מנת לסקור את המצב, להכריז על מדיניות הממשלה ולבקש את אמון הכנסת ואישור הבית למדיניות זו. מכאן שאין הרבה חידוש בדיון זה. אף-על-פי-כן, ומ' שום שזהו הדיון התקציבי השנתי של הכנסת על משרד החוץ, מתבקשת הערכה כוללת למדיניות-החוץ הישראלית, לית, למשרד החוץ ולשר החוץ על פעילותם בשנה שחלפה, ובעיקר לאחר מלחמת ששת הימים.

אין ספק שאלביא דמרבית חברי הבית אמנם זו הזדמנות לדברי שבח והערכה לשר החוץ ולעובדי משרדו. מסיבות שונות תפקידו של שר חוץ בכלל, ושל שר חוץ של מדינה קטנה השרויה במתח בטחוני קשה בפרט, חוץ של מדינה קטנה תפקיד כפוי-טובה. לא תמיד מוכנים השופטים והמבקרים את מדיניות-החוץ לשקול לאשורו את מרחב התימרון האמיתי והריאלי של המדיניות של מדינה קטנה, שכל צעד מצעדיה המדיניים והכלכליים סבון וארגו במסכת מורכבת מאד של קשרים, אינטרסים וויקיות. על כן שומה על חברי הבית הזה ועל הציבור הישראלי מחוצה לו לתרום למדיניות-החוץ הישראלית שתי תרומות. ראשית — לפתח ולטפח את כושר ההגנה הבטחוני של ישראל וחוסנה הכלכלי לכדי נתון שיאפשר חופש תימרון מדיני, לכדי נתון של קבע שימנע צורך בהכרעות מדיניות בלחץ איום צבאי או חולשה כלכלית. על כך, נדמה לי, אין חולק בבית הזה. שנית — לחזק את ידי העושים במלאכת מדיניות-החוץ. וכל עוד אמנם אין הצעות אלטרנטיביות למדיניותם — ויכולות להיות הצעות אלטרנטיביות — לא לגלות ניגודים במקום שאינם קיימים, ולא ליוזם חילוקי-דעות כאשר אין הם ריאליים. והעיקר, לשמור על ההרגשה הנכונה בדבר הזיקה בין מטרות המדיניות והפוטנציאל המאפשר את השגתן. מבחינה זו היה כמובן הבדל גדול בין הנאומים שנשמעו אתמול ובין אלה של היום. הנאומים של אתמול הוכנו לפני נאום של שר החוץ, ולפעמים נשמעו בהם נימות של יוכוח עם דברים שלא אמרם שר החוץ. הנאומים של היום מטבע הדברים התייחסו לדבריו של שר החוץ, ובמ' קום שנתגלו ניגודים — לעתים קרובות אמנם היו מהותיים. אולי זה מלמד משהו על ליקויי-מה בסדר העבודה של הבית, שכדאי ללמוד ממנו.

מבחינה זו, נדמה לי שנאום של שר החוץ אתמול לא הצדיק את אותם גרעיני ביקורת שנשמעו מפי חלק מחברי הבית בנאומיהם אתמול. שר החוץ עמד על עקרונות מדיניות-החוץ של הממשלה, חזר על העקרונות של שלום ובטחון, לא רמז רמז כלשהו לנכונות לקנות שלום ללא בטחון — מחד גיסא, ולא לויתור כלשהו על התחירה לשלום — מאידך גיסא. ואין לנו אלא לשבח את שר החוץ על ההקפדה על סימטריה זו.

רבתי חברי הכנסת, במרכז הפעילות הדיפלומטית נמצאים כעת מסעותיו, פגישותיו ומאמציו של שליח מ' כיד האו"ם מר גונאר יארינג. אין צריך לומר שמרבית חברי הבית הזה תומכים בעמדת הממשלה המבקשת לס' ייע למר יארינג במשימתו, שהיא חיפוש דרכים ונתונים להפגשת הצדדים למשא-ומתן על שלום. אלא שבהקשר זה צריך להזכיר ולומר שעקרון המשא-ומתן הישר לא במקרה נולד. ובהקשר של הסכסוך במזרח התיכון חשיבות מיוחדת לו. שהרי הסירוב לשבת עמנו אל שולחן אחד לא רק שהוא מעורר את השאלה איך אפשר להגיע

אולם אין רוכשים ידידים חדשים תוך התנכרות לידידים ותיקים ולידידות בדוקה וקיימת שעמדה לנו זה עשרים שנה — ובעיקר בזה השנה האחרונה.

אסור לישראל, מעלה הבמות הבין-לאומיות, להשתמש באותם האמצעים נגד מדינה כלשהי, שמדינות עוינות לישראל יעזבו את אולם המליאה של האומות המאוחדות, או מוסד בין-לאומי אחר, בשעה שנציג דרום-אפריקה עומד לשאת את דברו. תוך הסתייגות מוחלטת וגלויה ממדיניות האפרטהייד בדרום-אפריקה, עלינו לקיים יחסים תקינים עם ארץ זו, על בסיס ההדדיות. לא ייתכן שאנו נמצא את עצמנו במתנה אחד עם כוחות אימפריאליסטיים ועם ארצות שבהן הבסיס למשטר הוא אפליה גזעית, קיום חוק של משטר עבדות, גירוש זרים ושילול זכויות אזרחיות. צביעות היא כשאנו מוחים נגד דרום-אפריקה יחד עם ערב הסעודית, שבה קיים עדיין סחר בעבדים, בני הגזע האפריקני. יחד עם נעים שוחרי חופש אחרים, המ' קיימים יחסים דיפלומטיים נורמליים עם דרום-אפריקה, נמצא את הדרך להביע את הסתייגותנו המוחלטת מן המדיניות הקיימת שם. אך יש לזכור כי לא ככל המדינות — ישראל, היא עדיין בתוך תוכה של מלחמת הקיום ודרושים לה ידידים ודרושים לה יחסים בין-לאומיים. על מדיניות ישראל לשנות את עמדתה, שהיא לעתים עוינת לגבי מדינה שעד היום לא פסקה מלהמון בנו. תמיכה זו היתה לנו חשובה בעבר, וכל עוד ישראל היא אוכייק לתוקפנות — ידידים במפת העולם, המקשר אותנו על-ידי ימים אליהם, חשובים ויקרים לנו עד מאד.

אדוני שר החוץ, נראה לי שאיננו חיים רק עם הבע' יות שלנו, הבעיות הסובבות אותנו; הגה העולם הנאור מודאג מתחיתיו של הנאציסם בגרמניה. העם היהודי ומ' דינת ישראל אינם יכולים להתעלם מעובדה מכריעה זו של עליית הנאציסם המחודשת בארץ מולדתו. כוחו הולך וגובר בגרמניה, והוא מטיל צל ומעורר חששות לבטחונם של עמי אירופה ושל שוחרי השלום בעולם.

מדיניות-החוץ שלנו חייבת להזיק את דעת-הקהל העולמית ולשתף פעולה עם כל האומות, שהיו קרבנותיה של התוקפנות הנאצית, כדי לקצץ את פריגול צלב-הקס בטרם יונף מחדש. אנו יודעים שכמה מן המדינות, שהיו קרבנותיה של גרמניה הנאצית בשנות השלושים והארבעים, מנהלות כיום מדיניות אנטי-ישראלית ואנטי-יהודית. זה חשבון אחד שעלינו לזכור ולעמוד מולו; אך יש גם חשבון שני — והוא האינטרס המשותף למניעת עליית כוחו של הנאציסם המאיים. אינטרס משותף זה, הקורא להבטחת שלום העולם ומניעת הכוח ההרסני, יביא לידי שינוי ערכים לגבי בעיות בטחון ושלום באירופה ובחלקי עולם אחרים, ובתוכם אף אזורנו.

גברתי היושבת-ראש, עברו ועתידו של העם היהודי מחייבים שמדינת ישראל דווקא תהיה נושאת הדגל והמ' עוררת את דעת-הקהל העולמית מפני הסכנה הנאצית החוזרת.

הי"ר ד. נצר:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת גבריא'ל כהן, ואחריו לחבר-הכנסת פישר.

גבריא'ל כהן (מפלגת העבודה הישראלית):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. מאז מלחמת

הסורי. והיה זה שאמס בדראן שגילה שעניין זה נבדק על-ידי שליח מיוחד של המטכ"ל המצרי וגמצא מופרך מעיקרו. ואף-על-פי-כן, כבר היה מאוחר ואיש לא היה יכול לבלום את האסקלציה. אני כשלעצמי מקווה שבש"ביל מנהיגי מעצמה כבדית-המועצות נסיון זה ולקח זה לא יישכחו. ואם אמנם לא יישכחו - כי אז, מי יודע, אולי גם ברית-המועצות תופיע כגורם זהיר יותר ומרסן במזרח התיכון. שהרי אם יש לקח שהכל חייבים להפיקו: מדינות המזרח התיכון; מדינות הים התיכון; המעצמות הגדולות; חברות האו"ם ומועצת הבטחון. - הרי זה הל-קח הנובע מן החוויה של מהירות האסקלציה שקרתה במאי-יוני. מהירות המעבר משלום למלחמה; מהירות איבוד השליטה והשיקול המפוכח מצד גורמים רבים כל-כך, ובעיקר ברית-המועצות, מצרים וירדן. לקח מהירות הרת-אסון זו הוא שיביא אולי למזרח התיכון יתר זהירות ויתר שיקול-דעת, גם מצד מדינות האזור עצמו, והוא אולי ייצור - כך צריך לקוות - בסיס להידברות.

ובסוף דברי, חברי הכנסת, אתייחס להתנהגותו היו-צאת דופן של מוכיר הארגון הכל-אפריקני, שנתנה עילה נוספת לכמה מחברי הבית לשוב ולערער על ההצדקה שבמאמצי מדינותינו והשקעותינו באפריקה.

מדינותינו באפריקה צריכה להישקל לגופה, בכל מדינה ומדינה, גם במאוזני כדאיות פוליטית מיידית, גם במאוזני מדיניות ארוכת-טווח, גם במאוזני חשיבות תרומ-תנו והשתלבותנו באחד האתגרים המרכזיים של העולם הנאור במאה העשרים, וגם במאוזני חשיבות הדימוי הבין-לאומי שלנו.

אכן, נחלנו לא מעט אכזבות באפריקה. זה, אגב, טיבו של עולם מתעורר זה: הוא מנחיל אכזבות לכל, לא רק לנו.

אורי אבנרי (העולם הזה - כוח חדש): גם לעצמו.

גבריאל כהן (מפלגת העבודה הישראלית): הוא מנחיל אכזבות גם למעצמות גדולות וחזקות מאתנו, ולא רק לנו.

מרדכי סורקיס (מפלגת העבודה הישראלית): גם אנחנו מעצמה גדולה. האם אנחנו מעצמה קטנה?

גבריאל כהן (מפלגת העבודה הישראלית): חבר-הכנסת סורקיס, כבר גזלת ממני שלוש דקות. אל נא תגזול שוב מזמני.

ובכן, נחלנו גם אכזבות, אבל נחלנו גם לא מעט נחת-רוח וסיפוק, ולעתים ובמבצתים קשים - סיוע פוליטי יקר-ערך.

אני מצטרף לחברי המחזקים את ידי משרד החוץ בהחלטתו להמשיך במדיניות המבורכת של סיוע למדי-נות יבשת אפריקה, אסיה ואמריקה הלטינית.

ואם יש מקום לבדיקה מחודשת, לגופה, של הסיוע בכל אחת מן המדינות ולגבי כל אחת מן הפעולות - ויש תמיד צורך בבדיקה כזאת - הרי זו צריכה להיעשות בקור-רוח, בשיקול-דעת, ולא בלחץ הנסיבות של התנהגות יוצאת דופן של מוכיר פלוגי או אלמוני, או פאניקה עתו-נאית, פרי אינפורמציה לא-בדוקה.

שלום אמיתי או אפילו להסדרים אמיתיים כשאין נכונות להידברות, אלא יתרה מזו: הסיורב לשבת עמנו ליד שולחן אחד. מקורו באי-היכולת להשתחרר מן ה"דיבוק" האמיתי, ולעתים התכסיס, של אי-הכרה בקיום מדינת ישראל.

רבתי חברי הכנסת, לא יכולה להיות נקודת-מוצא להידברות על שלום והסדרי בטחון של קבע, שאינה מבו-ססת על ההכרה בזכות קיומה של המדינה. לכן ביסוד התביעה למשא-ומתן הישיר לא נמצאת השאלה של כבוד עצמי; אף אין זו שאלה של עיקרון בין-לאומי מקודש. יסודה של תביעה זו טמון בהקשר המיוחד של הסכסוך המזרח-תיכוני, שבו היא משמשת אמת-מידה לסיכויי האמיתיים של המשא-ומתן להביא שלום ובטחון. ואילו מעבר לזה יש דברים שהם ניתנים למשא-ומתן, שהם "negotiable".

חברי הכנסת, גם אני חושב שהמפתח להסדרים בני-קיימא מצוי בשני מקומות: ראשית - בקרב הישוב הער-בי הפלשתינאי, אשר על גבו חרשו חורשים, וכימי דור ניהלו מנהיגי ערב השכנות מדיניות שבמו - ולא תמיד למענו. על כך כבר דיברתי בהודמנויות קודמות. יש לכך סיבות לא מעטות, וביניהן מצבו של הישוב הער-בי בארץ-ישראל ערב מלחמת העצמאות ומשבר המנהי-גות שלו. לא ארחיב על כך את הדיבור בגאומי זה. המפ-תח השני הוא בידי מצרים, שבשל מעמדה בעולם הערבי ומעמד מנהיגיה - אף שנתעורר לאחרונה - , עדיין כוחה עמה, כנראה, למנוע כל מדינה אחרת מלהגיע להסדר. אך יש בה, כך אני מאמין - וחרף מצבה הפנימי המסובך - גם גורמים שמשגולים להערכת מצב ריאלי ושיכולים להביאה לדרך ההידברות, בעיקר על רקע קיום אינטרסים כה ברורים שמצדיקים זאת.

כנראה יש במצרים התרוצצות רבה של השקפות, של אישים, של חוגים ושל אינטרסים, וכוחות שונים פוע-לים לכיוונים שונים. רק כך אפשר להבין את אי-העקב-יות והסתירות הפנימיות במאמרי השונים האחרונים של חסנין הייכל, שבדרך כלל אין להטיל ספק במקורות האני-פורמציה ובאינטליגנציה שלו. אין לדעת מה יצמח מן ההתרוצצות והתסיסה הזאת. אבל עלינו שומה להיות ערים וקשובים לכל פתח וכל דרך של הידברות, אם באמצעות יארינג ואם בכל דרך אחרת, ובלבד שלא נח-מיץ ההדמנויות.

חברי הכנסת, מאז תום מלחמת ששת הימים אני שואל את עצמי אם הפיקו המנהיגים והמדינאים של המע-צמות והמדינות השונות את הלקחים המתאימים. ובמא-מר מוסגר - האם הפקנו גם אננו. לעתים אני מתמלא ספקנות ומגיע לשאלה מי אמר על הבורבונים דווקא שהם בורבונים. האם לא כל המדינאים לקויים בלא למד דבר ולא שכח דבר? שאם לא כן, איזה לקח אחר יכולים להפיק מנהיגי ברית-המועצות, מלבד הלקח החד-משמעי שאין להפוך את בעלות-בריתה במזרח התיכון לכלים במשחק שחמט בין-לאומי של אסקלציה ובריקנמנשי, שסופו של משחק כזה ובכלים כאלה הוא איבוד השליטה בכלים וגלישה לסכנה נוראה. שאמנם היה זה משחק של ברית-המועצות ערב המלחמה - לכן הרי קיבלנו הוכחה חד-משמעית ממנהיגי מצרים עצמם. נאצר עצמו, הוא ולא אחר, סיפר שהרוסים, ולא רק הסורים, "הדליפו" לו את הפיקציה בדבר ריכוזי הכוחות הישראליים בגבול

ה"ר ד. נצר :

רשות הדיבור לחבר הכנסת פישר, ואחריו — לחבר הכנסת פרס,

יוסף פישר (מפלגת העבודה הישראלית) :

כבוד הוישבת-ראש, כנסת נכבדה. עמנו לא ידע מתח עצום וגדול מזה שהיה מנת חלקו במלחמת יוני. וטבעי הדבר שלאחר המלחמה רפה המתח במקצת, ובא אחריו הגל השני, שאינו קטן בגודלו ובערכו מן הראשון, הוא מאבקנו באו"ם. כל אזור ואזור מיהר לקרוא בבוקר את כותרות העיתונים ואת הנאמר בהם, והקשיב בדריכות, מדי שעה בשעה, לחדשות שברדיו, ועקב בדריכות אחרי עמדתה המוצהרת של ישראל שיוצגה על-ידי שר החוץ, מר אבא אבן, שעמד במאבק-ענקים זה באו"ם.

אני מצטרף מתוך הזדהות מלאה לחברי הכנסת ששיבחו את השר על עבודתו, כי אכן זכאי הוא לשבחים על כושר עמידתו במאבק-איתנים זה נגד מדינות אדירות ונגד גושים שעשו את כל המאמצים כדי להזיק בצורה חריפה ולבטל את כל הישגי ישראל, ואולי גם את עצם קיומה. ובראש המאבק הזה נגד מדינת ישראל באו"ם לא עמדו מדינות ערב; עמדה ברית-המועצות. אותה ברית-המועצות הקוראת לעצמה מדינה סוציאליסטית, שהאידיו-אולוגיה שלה מבוססת על חירות, חופש ואחוות עמים, כביכול. אידיואולוגיות יפות שאותן לא הגשימה בארצה ואף לא מחוצה לה. הסמל של ברית-המועצות הוא אותה יונת שלום שצייר פיקאסו, זו נהפכה במשך השנים לנץ ולעיט טורף, הרוצה לנעוץ ציפורניו בכל סיון של התקוממות לשחרור עמים שלא בהתאם לאינטרסים האימפריאליסטיים שלם שלה. האימפריאליסטים הסוציאליסטי הרוסי הוא מסוג האימפריאליסטים הגרוע ביותר הקיים בעולם. הם נטשו את כל האידיואולוגיות היפות, ולא הגשימו אותן. במקומן הנהיגו משטר של פחד ואימים; משטר חזק, בו חיים מיליונים רבים, משטר שיש לו כוח השפעה רב ואורגן, ומשטר זה עשה מאמצים רבים להכחיד את יש-ראל גם באו"ם. משום כך יובן כי מצב משלחתנו באו"ם, ושל שר החוץ שלנו שבראשה, לא היה קל. ועלי להזכיר כאן שראש ממשלתנו, מר לוי אשכול, עשה מאמצים גדולים בשנים האחרונות כדי להתקרב ולשפר את יחסיו עם ברית-המועצות, לא אנו מעוניינים ביחסי ידידות עם כל עם, יהיה משטרו אשר יהיה, וידנו המושטת הושבה ריקם.

טרם סיימנו את המאבק, אבל אם יצאנו ממאבק זה כפי שיצאנו, הרי זה לא רק בזכות כשרונה של משלחתנו באו"ם ומה שקדם לה — מלחמת יוני והישגי צבא ההגנה לישראל, אלא גם מפני שלא היינו בודדים, ובזכות תמיכתן של מדינות החופש בנו, אותן מדינות המכוונות אימ-פריאליסטיות וקולוניאליות, ארצות-הברית ואחרות, שהן הן ארצות הדמוקרטיה, החירות והחופש האמיתית. והגיע הזמן שנאמר זאת בגלוי גם מעל במה זו.

העזרה שהגישו לנו ארצות-הברית היתה גדולה, ותקוותנו שהיא תמשיך ותתמיך בהגשנת עזרה זו תוך עמידתה על משמר הצדק והאמת, ועל הצדקת קיומה של ישראל במזרח התיכון בכבוד וב בטחון.

רצוני להסביר בקצרה כיצד נראתה לי עבודתה של משלחתנו באו"ם מתוך שעקבתי אחרי החדשות ברדיו והנאמר בעיתונים. עבודתה היתה קשה במיוחד בגלל חוסר היציבות שהראו מספר ארצות ידידותיות; בגלל השינוי-

יים בהצעות ההחלטה מהיום למחר, מהבוקר עד לצהרי היום, ומצהרי היום עד לערב. הצטרפה משלחתנו להש-קיע עבודה רבה על מנת לחזור ולשכנע בדבר הצורך בביטול ההצעות, לעמוד על המשמר ולרכוש תמיכה מצד ארצות אחרות להצעות הנראות לנו יותר.

שמעתי את דברי חבר הכנסת בן-אליעזר ודבריהם של חברי כנסת אחרים שמתחו ביקורת קשה על שר החוץ ועל מדיניותו, ונראה לי שלא היה מקום לביקורת זו. ובודאי לא הפעם. ייתכן שלא הכל נעשה לפי רוחם ובהתאם לדעתם של חברי הכנסת בן-אליעזר ושמואל תמיר, אף שאין תמימות-דעים מלאה ביניהם. אבל אם ראוי הפעם משהו לשבחים, הרי אין ספק שמשלחתנו באו"ם ומי שעמד בראשה הם הראויים לכך. ביקורת בוו-דאי מותרת, אבל לא באותה צורה כפי שנמתחה כאן.

ומכאן אני עובר למצבנו באזור. כבר נאמר כמה פעמים מעל במה זו, מה היו הגורמים ומי היו הגורמים שהביאו לידי מלחמת יוני. אין טעם לחזור עליהם. אבל אציין אותם בקיצור. הזמן אינו רחוק, ולא שכחנו את הסכנה המתמדת שאיימה על ישובינו בצפון מהרי גולן, חדירות של חבלנים מגבולות אחרים, סילוק כוחות האו"ם מרצועת עזה וסיני, ריכוז צבא אדיר ומחושם בסיני, סגירת מצרי טיראן, וההצהרות המתמידות של מנהיגי ערב על השמדתה והכחדתה של מדינת ישראל. מי שעקב את די הטלוויזיה הערבית יכול היה לחזות בהצגת "החייל האמין הערבי" העולה על "היהודי המסכן", דוקר אותו וזורק אותו לים. לאחר כל המעשים האלה, הרי ברור שארצות ערב הן הן שהתחילו בהתקפה עוד לפני סגירת מצרי טיראן ולפני הארבעה ביוני. שליטתן התכוונו לכך והצהירו על כך; חינכו ושילבו את ההמונים כדי הדמיון המזרחי הטובה עליהם בפנטסיות, עד כי הם עצמם האמינו כי אכן יש בכוחם להשמיד את ישראל.

אולם לצערי נמצאים בבית הזה חברי כנסת — לשמ-חתי, לא רבים — שנוטים לשכוח זאת ומבקשים לתאר אותנו כתוקפנים ולא כרודפי שלום. ואין הדבר כך. אילו לא עשו ארצות ערב מה שעשו לפני הארבעה ביוני, בוו-דאי לא היינו פותחים במלחמה והיינו נמצאים בגבולות הקודמים. אם כתוצאה ממעשיהן קרה מה שקרה, הרי האחריות חלה על ארצות ערב ועליהן בלבד. ואנו חייבים להסתגל לאורך-ימים למצב החדש בגבולות הארץ, גבו-לות ארץ ישראל השלמה. כל הדיבורים מבית על ויתורים מראש-אם על גבולות ואם על שטחים — אין הם מועילים לעמידתה של ישראל ולבטחונה, אלא הם מויקים ומקו-ממים את אויבנו נגדנו, ואף מעודדים אותם במלחמתם בזירה הבין-לאומית.

נשמעו כאן, בעיקר מצד הקוראים לעצמם קומוניס-טים, או רשימה הקומוניסטית החדשה, דרישות כלפי ממשלת ישראל להגביר מאמציה לשלום. אני חושב שממ-שלת ישראל עשתה את המקסימום. ממשלת ישראל לא הופיעה ככובש גם באותם שטחים ששחררה. השטחים ששוחררו קיבלו מיד את מיטב הטיפול ההומאני. הוחזרו החיים התקינים במסחר, עבודה, בחינוך ובתחבורה; ממשלת ישראל עשתה למען איחוד המשפחות. כל אלה נובעים מתוך גישה הומאנית, שלא ראינו אותה מצד כוב-שים אחרים או הנוטלים לעצמם שם של משחררים. אם היה פעם שחרור של ארץ, הרי זהו השחרור של יהודה ושומרון, ששוחררו מעולה של ממשלת ירדן, שסיפתה אליה שטחים אלה בכוח-הזרוע בשנת 1948. יהודה ושומ-

הלוחמה הערבית לא נולדה, ואין היא מוגבלת, לג' בול ישראל—ערב. הלוחמה הערבית, יותר משיש לה סיבה חיצונית יסודית, הריה בעצם אספקלריה לרוח זועמת הפוקדת בתקופה זו את התחיה הערבית. היא משקפת מבנה חברתי רעוע; עולם דמיוני מלא אשליות ופחדים; העדר איוון בין מנטליות צבאית משגשגת וקפריסית לבין מוסדות מדינה וחברה שבורים ורצוצים. הכלים של המאה העשרים עומדים לרשות הערבים: נשק חדש, מפעלי תעשייה ושוות נפט ערוכים במיתקן הטכניקה החדשה. הם נקראים בשמות נאים: הבעת קורא לעצמו סוציאליזם ערבי; בומדיין הוא סוציאליסט, ואפילו עארף הוא סוציאליסט בשעת הדחק. ברם הרוח הפועמת בינות הכלים, ומתחת לשמות, היא רוח של דיסאינטגרציה גדולה, משוללת אמת פנימית, ומסתירה את האמת הפשוטה מעיני הערבים עצמם.

כבר מנה שר החוץ את היתרונות הנשקפים לערבים — כמו לנו — משלום אמיתי; על רשימה זו אפשר להוסיף את המחיר הכבד ששילמו הערבים בעד מדיניות הלוחמה שלהם, ביוקרה, בחיי אדם, ברכוש, בזמן, שלוש פעמים ניגפו צבאות ערב בעימותם עם ישראל; מצרים גם יצאה בשן ועין ובהזדקקות לתגמולים סעודיים ממלחמתה בתימן; עיראק שרויה במלחמה מתמדת בכורדים; תימן עצמה שרויה במלחמת-אחים; והסורים אינם טומנים ידם בצלחת וקוצרים קציר דל למדי של מהפכנות מתמדת המשוללת פרספקטיבה ומרובת הקרבות.

מוקדי השלום, חוששני, יותר משהם בקווי שביתת הנשק או הפסקת האש, או בגבולות שבין ישראל לערבים, מצויים למעשה בקהיר, בדמשק, ברבט-עמון ובמכה. שם הם עולים על המוקד.

אין להתרשם מן הטיעון, המרים ראש מדי פעם בפעם בקרבנו, שכביכול מלאכת השלום מודקקת כאן לשני בעלים — לנו ולערבים. גם לא התרשמתי מטיעון זה, שכן המרחק הרב ביותר שתעבור ישראל בכיוון השלום למען השלום, אין בכוחו לחפות על העדר הדרך לשלום בצד הערבי. הטיעון שכביכול יש בישראל מיסטיקה של שטחים ומיסטיקה של בטחון, אך אין בה מיסטיקה של שלום — אין לו על מה שישמוך. 'שלום במזרח התיכון חסר צד אחד — הצד השולל אותו, הצד הערבי.

ישראל היא ארץ שוחרת שלום; הישראלים רובם ככולם נושאים עיניהם לשלום. אין השלום זקוק לתחזוקה, לא מילולית ולא אידיאולוגית, שכן תקוות השלום היא המתחזקת את הפרספקטיבה שלו.

ברם, גם בראותנו במלוא הריאליזם את השלב הטראגי בהתפתחות הערבית, אל נא נדמה בנפשנו שהערבים נועדו לחזור באופן טבעי על גיאותיהם בלי הרף, גם הערבים ניסו, בעזרת טיטו, הנשיא המדבא לערוך מסעות דיפלומטיים של יוקרה, להעביר במוסדות האו"ם החלטה חד-צדדית בדבר פינוי השטחים מכוחותינו. אילו היה טיטו מדינאי בעל השפעה במצרים, צריך היה להתחיל לטפל בעניין פניניו מן הכוחות המצריים לפני ה-5 ביוני, ואז היה חוסך לעצמו את הטרדה הגדולה של פינוי הכוחות הישראליים מסיני לאחר ה-5 ביוני. נסיונו זה של טיטו לא הצליח עד עכשיו, ובמקומו נתקבלה הצעת ההחלטה הבריטית על-ידי מועצת הבטחון ב-22 בנובמבר. החלטה זו, כמו בפשרה פאר-אקסלאנס, יש בה ערפילים

רון לא היו מעולם חטיבה מתלכדת עם ממלכה זו. ותנאי חייהם של תושבי יהודה ושומרון כיום טובים משהיו בתקופת מלכותו של חוסיין, שלא פיתח שטחים אלה, לא ניסה לשפר את מעמדם ואת רמת חייהם של התושבים שם. ואילו עכשיו, מקץ החודשים הספורים שעברו מאז שוחררו השטחים על-ידי ישראל, ישנם סימנים המעידים על הפיתוח הישראלי שנעשה באותם שטחים.

אם נשווה את מצבם של תושבי יהודה ושומרון למצבם של המיעוטים בארצות ערב — הכורדים בעיראק, הד'רוזים, הקתולים והארמנים — ונאסוף חומר על הרדיפות שהיו מנת חלקם והינם מנת חלקם עד היום, הרי נוכל להוכיח את ההבדל בין הגישה של ארצות ערב למיעוטים הן במשך עשרות ומאות בשנים — גישה של דיכוי ורדיפות — ובין הגישה שלנו אל תושבי השטחים המשוחררים, שהיא גישה של העלאת כבוד האדם, העלאת רמת החיים ויחס אנושי.

אשר למשא-ומתן, רק אחרי הפסקת פעולות ה"אל-פתיח" ופעולות חבלנים אחרים, כאשר הפסקת האש שהוסכם עליה תהיה ממשית, רק אז אני בעד משא-ומתן ישיר. אינני בעד ויתורים תוך משא-ומתן ישיר, אבל אני בוודאי נגד כל ויתור לפני משא-ומתן ישיר. לצערי, המג'ליות הערבית היא כזאת, שכאשר אתה מושיט להם אצבע, הם רוצים את כל היד, ללא כל תמורה. לא נשתנה הרבה באזור זה בשנים האחרונות. באין ברידה נוכל להמתין ולחכות במצב הקיים כיום, עד שיתפכחו, עד שירצו בשלום אמת.

יש שלום שכרוכות בו סכנות, ויש בטחון בלי שלום. אני מעדיף בטחון בלי שלום על פני שלום שיש בו סכנות, על פני שלום שאינו אלא פיקציה.

והערה אחת באוזני שר החוץ. נראה לי שבתקופה האחרונה יש משום נסיגה בניסוחים ובתוכן הניסוחים שלנו. אמרנו שאנו בעד משא-ומתן ישיר, ואנו מקבלים את חמשת הסעיפים של מועצת הבטחון. במידה שאנו מעלים ניסוחים לגבי סעיף אחד מתוך החמישה, שיכול להשתמע ממנו בעקיפין שאנו מוכנים לויתורים, הרי אני סבור שאנו גורמים בכך נזק להשגת השלום המצופה. לכן סבור אני שממשלת ישראל צריכה להיות איתנה בעמידתה על דרישתה למשא-ומתן ישיר. העם היושב בציון מוכן לסבול, אם יהיה צורך בכך. הוא מוכן לעמוד מאחורי הממשלה, הרוצה בבטחון ובשלום, ללא ויתורים.

היו"ר ד. נצר:

רשות הדיבור לחבר הכנסת פרס.

שמעון פרס (מפלגת העבודה הישראלית):

גברתי הישבת-ראש, כנסת נכבדה. בפרק-הזמן של עשרים השנים האחרונות כבר נוצרו באזור המזרח התיכון הזדמנויות שנראו טובות די הצורך כדי להעניק פעם-ימים פרס נובל לשלום. ונראה שכוחו ה"יצר" של האזור בתחום זה טרם פג. פרס אחד הוענק לראלף באנג' על טיפולו המזהיר במשא-ומתן בין ארצות ערב לישראל לאחר מלחמת השחרור. ועוד פרס הוענק ללסטר פירסון על הרעיון של כוח החידוש של האו"ם. שני הפרסים האלה לא הביאו, לצערנו, את השלום. כי שוב ושוב מתברר והולך, שהעדר השלום אינו קשור בלעדית לסכסוך הישראלי-ערבי.

נכונה ומסוגלת לעמוד גם בתיוה הפוכה ממנו, מתוצרתם של הערבים. אם הרוסים והערבים יוסיפו להשקיע אמ-צעים במידוך החימוש — ישראל תעמוד בכך; אם יוסיפו בפעילות חבלה — ישראל תגבר על כך; אם יוסיפו לאיים — לא ינפול ברוחנו; אם יאריכו את משך מצב הלוחמה — נעמוד גם בכך.

יתר על כך, נגיד לעמנו שהתקווה לדלות שלום מן המקורות הערביים נתקלה עד עתה במעיינות חרבים. ועל כך, עמידתנו במקומות שאנחנו שם היא העמידה הסבירה ביותר לצורכי הגנתו. עמידתנו שם לא תקצר ממשך עמידתם של הערבים על גבול המלחמה. אם תי-משך פעולת „אל-פתח“ או דומיהם, כבר הובהר לירדן — ואין הבדל בין ירדן לסוריה — מחירו של טורו. אין להסתגור מתיאורים ורודים מדי בטרם עת, שכן כוח עמידתנו במציאות שאינה ורודה במיוחד הוכח עד עתה ויוכח גם בעתיד.

יתר על כך, לא כל מה שנתרחש עד עכשיו הוא בהכרח בעל משמעות שלילית לישראל. הירידה הסוב-יטית לעומקו של הצבא המצרי, אף-על-פי שאין היא נעימה לטעמנו, אין היא גם בהכרח נעימה לחך המצרי. הרוסים מכירים ויכירו יותר ויותר את מגבלות המצרים; המצרים מצידם ייווכחו כיצד ריבונותם בתחום החשוב ביותר של פעולתם, בתחום הצבאי, הולכת ומתכרסמת בשל בואם של יועצים זרים לחטיבותיהם, טייסים זרים לטייסותיהם, אוניות מלחמה זרות לנמליהם וקציני בטחון זרים לשירותי הבטחון שלהם.

התעלה הסגורה הולכת ומתמלאת חול כלכלי, שכן הולך וגדל מספרן של המדינות הבונות מיכליות גדו-לות יותר, ודרכים וצינורות אלטרנטיביים מתחילים לה-לא את תיקי התיכון בארגונים הכלכליים ובארגונים בין-לאומיים חשובים. ההתפרעויות בתעלה נתלו כבלתי-משתלמות, לא בירי של הטילים כלפי האוניה „אילת“ ולא בנסיון המזור להשיט, בניגוד למוסכם, סי-רות לכיוון הצפוני של התעלה. כלכלתה של ישראל בש-טחים מרובים נתגלתה כגמישה יותר ובעלת יתר כוח-קיום מכלכלתה של מצרים בשטחים מצומצמים יותר.

המצב ביהודה ובשומרון הוא בסך הכל משביע רצון. יהודה ושומרון במאה זו מתנסה במדיניות של ארבעה שלטונות: התורכי, האנגלי, הירדני והישראלי. המקדם של בטחון, שגשוג כלכלי ותבונת ממשל, תחת שלטונה של ישראל, נתגלה כעומד במבחנים של אנשים ושטחים. גורלו של השטח טרם נחרץ סופית. למעשה, אפשר לנהל גם בעתיד כקונדומיניון של ערבים וישראלים: יש בו שני סוגים של דרכונים, שתי מערכות של ישובים, וחלוקה טובה של מינהל ובטחון. הבטחון האסטרטגי — באחריותה של המדינה שאינה רוצה ליפול קרבן לתוק-פנות נוספת. והסדר היום-יומי — בידי תושבי המקום. המקומות הקדושים הם בני גישה לכל בני הדתות, ועל הירדן מתוחים גשרים פתוחים, על אף המתוחות הקיימות.

אליעזר שוסטק (המרכז החופשי) :

אנו כבר דומיניון.

שמעון פרס (מפלגת העבודה הישראלית) :

אולי כדאי להקשיב למה שאומרים. לא הצעתי שום דבר חדש. אמרתי שהשטח מתנהל למעשה כקונדומיניון.

לגבי סדר הפעולות, יש בה ריפודים סביב הנושאים העי-קריים, ויש בה טון כללי שנועד לאפשר את שליחותו של יארינג.

המצרים, בעזרת הסובייטים, פועלים עתה במאמץ לקבוע אופנסיבה מדינית בשני ראשים: ראשית, לפרש את החלטת ה-22 בנובמבר כאילו תוכנה העיקרי הוא פינוי השטחים; ושנית, אם מאמץ זה לא יעלה יפה, לכנס שנית את עצרת האו"ם או מועצת הבטחון לקבלת החל-טה מפורשת יותר לזכות הערבים.

אל לנו להקל ראש בנסיון הראשון, בנסיון של הפי-רוש, ואל נא ניבהל מן המאמץ האלטרנטיבי של כינוס מחודש של מועצת הבטחון. אל ננסה להתאהב רטרואק-טיבית בהחלטות מועצת הבטחון מן ה-22 בנובמבר. שכן, פינוי שטח הוא דבר ממשי — הוא מהווה פעולה פיסית על קרקע מציאותית; הוא נראה לעין וקשור במועדים. יתר על כך, על פינוי שטח אפשר להצטרע, אבל קשה להתחרט.

שמואל מיקונים (מק"י) :

קביעת גבולות אין זה דבר ממשי?

שמעון פרס (מפלגת העבודה הישראלית) :

אני מדבר על הפינוי ולא על קביעת גבולות.

שמואל מיקונים (מק"י) :

שני הדברים קשורים זה בזה.

שמעון פרס (מפלגת העבודה הישראלית) :

אני מדבר על דבר אחד ואעבור לשני.

מרדכי סורקיס (מפלגת העבודה הישראלית) :

חבר-הכנסת מיקונים, היום אינך מוצא חן בעיני.

שמעון פרס (מפלגת העבודה הישראלית) :

האחד הולך בעקבות השני. חבר-הכנסת מיקונים, התחלת ללכת בדרך הנכונה, אך חכה, אתה עוד באמצע הדרך.

לעומת זאת, „פינוי של מדיניות לוחמה“ עלול להיות עניין של העמדת פנים, הוא עלול לעסוק בניסוחים דו-משמעיים, במחזות דקדורטיביות, זוהי פעולה באווירה כאשר מוגז-האוויר עלול להוסיף להיות עניין ביסודו. נראה שיחס הערבים, גם המתונים שבהם, ללוחמה — הוא כאל עניין שבאופנה: ברצונך — אתה מאריך למטה מן הברכיים; ברצונך — אתה מקצרה לחשוף מהלכה הקצר. על כן יש לחשוש מכל מה שנקרא „פאק' דיל“, מוצר של בית אריזה. העניין האמיתי של ישראל הוא בתוכן המדיני, הכלכלי והצבאי שבשלום, ולא בעטיפתו, ככל שתחא צבעונית.

שלום חייב איפוא להיות מלווה לוח של מסעות ומו-עדים, כשהתחנה הראשונה היא משא-ומתן ישיר, וכאשר לאורך הדרך ניתן ליישב את הבעיות שנולדו כתוצאה מפרינה של האופנסיבה הערבית: פליטים, חופש שיט, מירוף חימוש, הסתה עויינת, גבולות קבע וכדומה.

ייחודו של המצב במזרח התיכון הוא בכך, שעד כה הצד השוחר שלום לא הפסיד במלחמה, והצד השוחר מלחמה לא זכה בקרבות. אל נא נטשטש זאת לעצמנו. ישראל תישא בנאמנות ובתקווה גם בעתיד את דגל הש-לום. אבל היא חייבת להבהיר לעצמה ולזולתה שהיא

— חוק התקציב לשנת 1968/69 (כהן-צידון, פרס, הקטין); חוק שירות הקבע בצבא הגנה לישראל (גימלאות) (תיקון מס' 5) (הקטין, ארזי) —

להיות בירה ידידותית. אחרי הכל — המבחן האמיתי של כל משרד-חוץ בעולם — לא רק שלנו — הוא להסביר לעולם את המדיניות ואת העקרונות הפועמים במדינה ולהימנע מליצור מדיניות רק מפני שבשעה מסוימת היא נראית כנוחה יותר להסברה.

עלינו להסביר לעמנו אנו ולעולם החיצון שאנו עוד בראשית הדרך, שאצל הערבים מורגשים טכסיסים מתונים יותר, אבל ככל טכסיס — זהו כיסוי של תוכן, ולא כיסוי של שטר; כי יהיה עלינו עוד להיאבק זמן ניכר, וכי בכוחנו לעמוד במאבק הזה, שפירותיו האמיתיים יהיו באמת בטחון ושלוש.

הי"ר ר. הקטין:

חברי הכנסת, תם הדיון על תקציב משרד החוץ לשנת 1968/69. תשובת שר החוץ תבוא באחת הישיבות שבסבוע הבא.

ג. חוק שירות הקבע בצבא הגנה לישראל (גימלאות) (תיקון מס' 5),

תשכ"ח — 1967 *

(קריאה ראשונה)

זו עלולה לגרום למפוטרי עוול בלתי-מוצדק. ואם אמנם המצב בצה"ל הוא כזה, שאין הצבא מפטר חיילים במקרים הנזכרים, כלומר: אם הנכות היא פחות מ-25% ובמקרה של מחלה, הרי אין כל צורך בתיקון.

הערה השניה היא לגבי סעיף 5, פסקה (4), הכוללת הוראה, שמי שמפוטרי משירות-קבע מחמת ביצוע עבירה שיש עמה קלון ושהורשע עליה בפסק-דין שאין עליו ערעור עוד — רשאי הרמטכ"ל, באישור שר הבטחון, להורות שאדם זה אינו זכאי לגימלה, כולה או מקצתה. הוראה זו משמעותה הטלת עונש נוסף וחמור לגבי מי שהורשע בדיון. הגימלה שזכאי לה העבריין מהווה את הביטוח לחייו או לבני משפחתו הקרובים, ביטוח שצבר לו במשך שנות שירותו, שכולן — עד למקרה של ביצוע העבירה — בוטח. דאי היו שנות שירות ללא תקלה, שעל כן לא הובא לדיון ואם כי אין להוציא מן הכלל עונש זה, הרי נראה לי שמן הדיון שהכרעה תהיה בידי גוף משפטי. ואין כל קושי לכלול הוראה זו בחוק. אמנם, על החלטת הרמטכ"ל, השוללת גימלה, ניתן לערער לפני ועדות ערעור, ועל החלטתה מותר לערער לפני בית-משפט מחוזי, אולם בשאלה משפטית בלבד. כלומר: אם יש סיבה אחרת לכך — לא יוכל העניין לבוא לפני בית-משפט. צריך שגוף שיפטי ישמע את דבריו של מי שהורשע, ישקול את הנזק שעלול להיגרם על-ידי שלילת הזכות לגימלה לו ולמשפחתו, ויקבע מה שיקבע. נראה לי שדרך זו תקל גם על הרמטכ"ל.

הערה הבאה היא לגבי סעיף 11, הבא להחליף את סעיף 28 לחוק העיקרי. המגמה הכללית בסעיף זה היא נכונה, דהיינו, שבמקרה שהנישואין השניים של אלמנת חייל לא עלו יפה, וחלפו שנתים מנישואיה אלה — תחול זיל לה הזכות לקצבה. אולם במקרה זה — לפי ההצעה — ינוכה המענק ששולם לה מקצבתה. נראה לי שנוכח יהיה לקבוע, כי באותו מקרה — כשסכום המענק עולה על סכום הקצבה שהיתה זכאית לה אלמנה במשך נישואיה השניים

שלמה כהן-צידון (גח"ל):

אפשר לדאות זאת כהצעה?

שמעון פרס (מפלגת העבודה הישראלית):

כל אחד — תלוי בכוח-הראייה שלו.

יהודה ושומרון הן הוכחה ניצחת לתחנה שהיהודים והערבים יכולים למצוא מודוס-ויוונדי, דו-קיום סביר, כאשר משטרים תוקפניים ושלטיים צמאי-יוקרה אינם מפירים את רצונם האמיתי והנכון של רוב האנשים, בין אם הם יהודים ובין אם הם ערבים, כלומר: לחיות בשלום. מבחינה בין-לאומית הברירה היא: האם האמת הנוצרת במציאות תעשה את דרכה למוסקבה ולבלגראד — או שאינטרסים אמיתיים ומדומים יזרימו לכאן פרס-פקטיות-שווא קיקיוניות? אם ישראל תעמוד איתנה במקומותיה, דרכה תעמוד לה. כבר יש שינוי טון, אמנם קלוש, בקולה של מוסקבה, מאז ה-5 ביוני. ואני מניח שאם נעשה את הדברים הנכונים — גם פאריס תשוב

הי"ר ר. הקטין:

נעבור עתה לסעיף ד' בסדר-היום: חוק שירות הקבע בצבא הגנה לישראל (גימלאות) (תיקון מס' 5), תשכ"ח — 1967, קריאה ראשונה, המשך הדיון. רשות הדיבור לחבר-הכנסת ארזי, ואחריו לחברת-הכנסת אלוני.

ראובן ארזי (מפ"ם):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. התיקון לחוק שירות הקבע בצה"ל הוא חיובי ביסודו, ואנו תומכים בו. ההקלות המוענקות לחיילים ולמשפחותיהם הן מוצדקות לנוכח האחריות הרבה המוטלת על הממלאים את השירות הצבאי והסיכון בהשקף להם. הדאגה הרבה לתנאי קיומו של החייל, ובמקרה של אסון — לבני משפחתו, היא ביטוי להערכה ולהוקרה שרוחש העם לחייליו-מגיניו.

שר הבטחון הטעים בדברי הפתיחה, כי בדרך כלל דומה חוק זה לחוק שירות המדינה (גימלאות). נראה לי, שאזרחי המדינה אינם רואים כל פגם בהעדפה מסוימת של חיילים על עובדי מדינה אחרים, בגלל תנאי השירות המיוחדים בצה"ל.

אנו מחייבים איפוא את אותן הצעות התיקונים, שיש בהן כדי לשפר את תנאי השירות לחיילים. ואשר לסעיפי החוק, רצוני להעיר כמה הערות.

הערה הראשונה נוגעת לסעיף 5 להצעת החוק, שבא להחליף את הסעיף 14 לחוק העיקרי. בפסקה (2) נאמר, כי זכאי לקצבת פרישה מי שפוטרי מן השירות לאחר חמש שנות שירות-קבע מחמת נכות, אם דרגת נכות זו היא 25% או יותר. מכאן שלא יהיה זכאי לקצבת פרישה מי שנכותו נמוכה מ-25%, או מי שפוטרי בגלל מחלה. לפי המצב הקיים היו זכאים לקצבת פרישה גם נכים שדרגת נכותם היתה נמוכה מ-25%, וכן אלה שפוטרו בגלל מחלה. תיקון זה בא איפוא להחמיר וכשנאי לדעה, בניגוד למגמה הכללית של החוק — לשפר את תנאי השירות. הוראה

— חוק שירות הקבע בצבא הגנה לישראל (גימלאות) (תיקון מס' 5) (ארזי, הקטין, אלוני) —

לבנות שתי נורמות. כאשר אומר הבעל: יש לאשתי משי' לה, הרי אנו מגייסים את המשטרה כולה לרוץ אחריו כדי שיתן לה מזונות. ומכוח אדם שמקריב את חייו, או מת תוך מילוי תפקידו, כלום יש הצדקה לומר: האשה עומדת ברשות עצמה ועל כן חייבת היא לעבוד, ואם לא אומנה לכך — אין זה ענייננו! וזה בשעה שיש ביטוח מוסדר למטרה זו.

מה זו אשה העומדת ברשות עצמה? כל אדם שהוא מעל לגיל 18, שפיו בדעתו, בריא, הריהו עומד ברשות עצמו. מבחינה זו צריכה היתה כל ההתייחסות להיות אחרת. היא איננה. אמנם אני מברכת על כך שהורידו את הגיל 45 לצורך החוק לגיל 35, ויש להתאים גם זאת עם מה שיתקבל בחוק הכללי, אבל דעתי היא שיש למחוק את סעיף 32 לחוק העיקרי, הקובע את הגבלת הגיל.

כבר נאמר בכנסת בזמן הדיון על תקציב משרד האוצר, ואני חוזרת לעניין, וזה נאמר לגבי סעיף 26 לחוק העיקרי, שמתוך הקיצבה שמקבל הזכאי יוכלו לו מחצית מדמי הביטוח שמגיעים לו. המוסד לביטוח לאומי מתנהל כמשק סגור ואין הצדקה לנכות מחצית זו. אלה סכומים שהצטברו ליזכותו של המבוטח. אנו שוכחים, שהעבודה שאין קיימת מסגרת של פנסיה מצטברת, אלא פנסיה תקציבית, אין פירושה שההצבר העומד לזכר תו של העובד אינו חלק ממערך שכר-העבודה שלו. הוא חלק מן התמורה שהוא מקבל. זה לא-יכול ולא-צודק לנכות את הסכום הזה לטובת המעביד, ויש לחקן זאת גם בחוק שירות המדינה (גימלאות). ושוב סבורה אני, שצריכה להיות נורמה אחידה לחיוב ולא לשלילה לטובתו של העובד, וזהו חסכון לקופת הציבור שאינו מוצדק, ובוודאי לא כיום, כאשר המוסד לביטוח לאומי צבר די כספים במשך השנים, איננו עוד מוסד צעיר, וחייב להתנהל לפי העקרונות שעליהם הוא בנוי מעיקרו, בלי לקשור את הסכומים המצטברים שם לזכות המבוטח לסכומים אחרים.

אני עוברת לנקודה נוספת. נאמר לנו שאם האלמנה משתכרת כעובדת מדינה, אין היא זכאית לאותם תשלומים שהיתה זכאית להם אילו לא עבדה כעובדת מדינה. במלים אחרות: מאמץ העבודה שלה הוא נכס שנהנה ממנו המעביד ולא העובדת. אם סבורים שיש לה הכנסה גבוהה יותר, והמדינה גם היא מעביד, הרי לצורך זה קיים מס ההכנסה וקיימות הנורמות של מס ההכנסה. היא תקבל את אשר מגיע לה על יסוד אותם הסכומים שנחסכו או נוצרו מכוח עבודתה של בעלה או מכוח קרבתו של בעלה, ואילו שכר עבודתה יגיע לה במלואו. אם ההכנסה היא גבוהה — תותאם לנורמות הכלליות. יצרנו את שתי ההכנסות יחד לצורך השומה.

איי-אפשר לומר, שאשה העובדת בשוק הפרטי, העו'דת בעצמה, העובדת במוסד אחר, תוכל ליהנות משני אלה, ואילו המעביד שהוא המדינה יוכל למעשה להיות הנהנה מפרי עבודתה. הדבר הזה חייב להתחלל כתיקון, ואין צורך להשריש את הדבר הזה בחוק חדש שמביאים עכשיו ולהשאירו כפי שהיה קודם.

ועתה לתיקון סעיף 25 לחוק העיקרי: השינוי הוא מ-50% ל-60% ובלבד שלא יעלה על 40%. אין פה כל הבדל. כי 60% מן 70% שהם שיא הגמלה, הרי זה 42%. לא ברור לי לשם מה לסבך דבר שיכול להיות עניין כה פשוט.

— ינוכה העודף — רק העודף בלבד — מן הקיצבה המחויבת.

והערת האחרונה היא בקשר עם התיקון בסעיף 25. התיקון מתכוון לתת תוקף למפרע לתקנות שהותקנו בעניין קביעת מועדים להגשת בקשות ולעשיית פעולות אחרות במסגרת החוק. הרטרואקטיביות פוגעת בדרך כלל בסדר הטוב. מכל מקום צריך להימנע מפגיעה בזכויות הפרט. ובמקרה זה יש לקבוע מועדים לגבי העבר, בדרך שתאפשר לנוגעים בדבר להגיש בקשותיהם או לבצע את הפעולות האחרות שהיו צריכים לבצען בזמן הדיוש.

כפי שאמרתי, אנו רואים את החוק כחיובי ונתמך בהעברתו לוועדה.

היו"ר ר. הקטין:

רשות הדיבור לחברת-הכנסת אלוני, ואחריה — לחברת-הכנסת גבריאל כהן.

שולמית אלוני (מפלגת העבודה הישראלית):

כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה. אני מקווה שחוק זה יזכיר, למי שעדיין צריך להזכיר, ששירות בצבא אינו אהלי תורה ואינו אהלי מדע, וכאן נהרגים קרי וכתוב, ואין זה מקצוע ככל מקצוע אחר אלא כוח שיש לבצע אותו, מפני שאיי-אפשר, כפי שכבר הסביר גם חברת-הכנסת הרב לורנץ, לסמוך על ניסים. הוא אמר זאת בשעה שדי-רש תגובה תקיפה נגד התבלות.

הצעת החוק הזאת הוגשה לפנינו לאחר המלחמה, כאשר נזעקנו לנוכח גורלם של אלמנות שכולות ויתומים, ויש בכך כדי להעיד על משהו לקוי בתפיסה הנורמטיבית שלנו. לא אחזור על הדברים שהעליתי בבית זה לפני שלושה שבועות בשעת הדיון על תקציב משרד האוצר, משרד שבתחומו נמצאת נציבות שירות המדינה, האחראית על גימלאות.

הדעת היתה מחייבת, שהנורמות הנכונות והצודקות — כיצד יש להעניק בטחון ממחסור לאלמנות וליתומים — ייקבעו בחוק הכללי, בחוק הביטוח, במסגרת הגימלאות, ואילו החוק הזה צריך היה לבוא ולתקן שאנשים המשרתים בצבא, אף אם לא הצטברו להם אותן זכויות מבחינת שנות הביטוח או משך השירות, ייהנו מאותן זכויות עצמן לפי נורמות קבועות וברורות שיש לתת אותן לאלמנות וליתומים.

הבחינו את הצעת החוק לפנינו, אמר לנו שר הבטחון שאיי-אפשר לתבוע מאלמנה, והיא למטה מגיל 45, שתוך שנה אחת תסתדר ותמצא מקום עבודה, ועל כן הוא מציע, ואני מברכת על כך, תקופה של שנתיים וחצי; היינו, את התשלומים הניתנים לה בתורת קיצבה תקבל האלמנה לא במשך שנה אחת, אלא במשך שנתיים וחצי. אך לא ברור לי — וסגן שר האוצר הבטיח שהדבר יתוקן, וחייב להיות חוק אחד בעניין זה, וחייב להיות תיקון משותף — מדוע אלמנה אחת, אלמנה של עובד מדינה, יכולה תוך שנה להסתדר. חייב להיות דין אחד.

מה שפגום הוא, שלפי חוק מסוים, המחייב בארץ הזאת, אנו אומרים שבעל חייב לוון את אשתו. ואם הוא נהרג, הרי העובדה שאשתו צעירה ומתחת לגיל מסוים אין פירושה שהיא חייבת לפרנס את עצמה ולא ליהנות מאותן זכויות העומדות לה מכוחו, אלא אם כן נשנה את החוק האחר, ושם באמת יש הרבה לשנות, אך אי-אפשר

צות — לפחות בתחום החירות מן המחסור — משפחות שאיבדו את היקר להן מכל ולעשות זאת בנדיבות ובכבוד. אני רוצה להעיר כמה הערות לשיקולה של אותה ועדה מוועדות הכנסת אשר תעסוק בחיקוקים לחוק. הייתי מציע שעל אף הנושא המיוחד תהיה זו ועדת העבודה ולא ועדת החוץ והבטחון, משום שבנושא זה חברי ועדת העבודה בקיאים מחברי ועדת החוץ והבטחון.

הצעותי נובעות בעיקר מגסיון עבודתם של עובדי שיקום ופעילי שיקום המטפלים באלמנות ובמשפחות נפגעות אחרות, ומייסדות על השקפות חדשות על טיפול בנפגעים ועל שיקום.

לגבי הסעיף הראשון בדברי שר הבטחון, התיקון המוריד את ריצפת גיל האלמנה ללא ילדים הזכאית לגימלה מ-45 ל-35 שנה, הייתי מציע לשקול אם התיקון הזה אינו מיכני מדי, כלומר, האם במקרה של אלמנה שאינה מסוגלת מבחינה נפשית או אחרת להשתלב במעגל העבודה, אין טעם להוריד את הריצפה גם למטה מגיל 35 ואולי לא לקבוע ריצפה כלל. ממה נפשך, אם אין היא מסוגלת להשתלב במעגל העבודה מסיבה נפשית או אחרת, מדוע 35 שנה הוא הגיל? זה יכול לקרות גם לאשה בגיל 28, ובכל גיל שהוא. מאידך גיסא, לגבי אלמנה המסוגלת להשתלב במעגל העבודה — וכאן אני חוזר על חלק נכבד מדברי חברי הכנסת אלוני —, האם לא כדאי להשקיע מירב האמצעים בשיקום מקצועי, רכישת מקצוע, יצירת מקורות פרנסה, פיתוח רשת זכויות לפי החוק, ולחתור בכך אל מצב שינתק את האלמנה מן התלות המתמדת בקשר עם משרד הבטחון? וגם זה אינו תלוי בגיל. פתרון כזה אפשרי לאלמנה שהיא למטה מבט 35, או גם למעלה מגיל זה.

אשר לתיקון המגדיל את המענק החד-פעמי מ-15 ל-30 קיצבאות, גם זה שינוי רב לטובה שיש לברך עליו. אולם, שוב, גם במקרה זה אולי כדאי לקבוע בחוק את האפשרות האלטרנטיבית של השקעה בספית ניכרת לריכוש מקצוע או ליצירת מקורות תעסוקה ולא להשאיר זאת רק לשיקולם של קציני סעד ועובדי הסעד של משרד הבטחון.

אם אין טעות ביד, התחיל משרד הבטחון במדיניות פעילה של שיקום אלמנות, בנוסף על מתן גימלאות וכו'. יות, רק בשנים האחרונות, וגם זאת, בדרך כלל, בדרך של הנחיות פנימיות ולא בדרך של חקיקה. כדאי לשקול שמא יש להחיל את החוק גם על עניין זה. החקיקה יכולה ליצור ציפיות וסיכויים בתחום השיקום לגבי אלמנות רבות שניתן לשקמן ושברך אחרת יישארו סבילות ותליות בגימלאות של משרד הבטחון.

הערת השלישית היא לגבי מרכיבי הגימלה של האלמנה והילדים. יש כמה וכמה מקרים שעם סיום הלימודים של הילדים חלה הרעה או ירידה דרסטית בגימלה של האלמנה בשל אותו מרכיב בגימלה שהיה קשור בילדים ובגיל. האם לא כדאי לשקול במקרה זה שינוי ושיפור בחוק, כדי למנוע את המשבר הפסיכולוגי שעלול לפקוד את האלמנה כאשר הילדים מתבגרים, וכל שינוי דרסטי בגימלה עלול לפעמים ליצור בלב האלמנה את הקורסא שגימלתה היתה בנויה על היותה אם, על העובד דה שיש לה ילדים, ולא על עובדת היותה היא עצמה אלמנה שאיבדה בעלה.

אני רוצה להעיר הערה אחרונה בעניין זה. החוק הזה אינו חוק למשפטיים. זהו, למעשה, הסכם עבודה על תנאי העבודה. רבותי, נסו לא לכתוב חוק בלשון בני אדם, שהבריות יבינו את תוכנו של החוק. יש בחוק זה סעיפים שהייתי צריכה לבקש להורג אותם בלשון ברורה, מפני שיכול להבין אותם רק מי שמבין את שפת המקור בה חשב הכותב והריק לכלי העברי. כתבו נא את הדברים בצורה פשוטה, בלשון בני אדם, כדי שכל מי שהחוק מתייחס אליו יוכל להבין את ההוראות שבו.

אני מברכת על היוזמה אשר הראה משרד הבטחון — אם כי צריך היה קצת לעודד אותו לכך בלחץ דעת הציבור, אולם קשה אצלנו לחרוץ מן השיגרה — בתיקונים מסויימים שהביא, הן ביחס להורדת הגיל של אלמנה הזכאית לקיצבה והן ביחס להארכת התקופה שדואגים לאלמנה שאין לה ילדים, על מנת שלא תצטרך לפרסם מיד בעיתונים מודעות שהיא מחפשת בעל או מפרנס; נותנים לה אפשרות לחיות את חייה תקופה קצת יותר ממושכת ללא מתח של חיפוש מקורות פרנסה.

חבל רק שבמסגרת חוק זה — ואין זה נוגע לחוק זה בלבד אלא גם לחוק האזרחי, מפני צריכות להיות נורמות כלליות לאלמנות וליתומים — לא נאמר דבר על שיקום האלמנה, לימוד מקצוע וכיוצא באלה. אם קובעים ש"אלמנה העומדת ברשות עצמה" היא אשה בריאה למעלה מגיל 18 ושאינה לה ילדים, כלומר, היא חייבת ללמוד מקצוע ולקיים את עצמה, מן הדין היה להעמיד כלים מיוחדים לצורך הכשרת אלמנה כזאת, כשם שיש לנו כלים מיוחדים לצורך הכשרת נכים. כן יש צורך להעמיד את הכספים הדרושים כדי להכשיר את האלמנה לחיים עצמאיים, על מנת שתוכל לעמוד ברשות עצמה. יש לאפשר לאלמנה כזאת את ההכשרה המקצועית הדרושה, או להקצב לה את הסכום הדרוש במשך תקופת ההשתלמות.

לפי הנורמות הקיימות אצלנו, הבעל חייב לזון את אשתו. אין זה הדבר שאני מעוניינת בו, כי אני בעד שיווי-זכויות. כאשר מעניקים זכויות לאלמנה ולילדים, בין שהיא עובדת ובין שאינה עובדת, מפני שהבית מחייב עזרה מסויימת — אין הצדקה שלא להעניק זכויות כאלה לאלמן, ואני שוב מתייחסת גם לחוק האזרחי. תאמרו: במסגרת זו יש מעט חילול; לא כך, קל וחומר. במידה שתקציב המשפחות היה בנוי על עבודתם של שני בני הזוג, צריך להעניק זכויות שוות לשניהם.

אמנם, הצעות אלו כבר הובאו כמה פעמים לפני ועדת העבודה ולא התייחסו אליהן. אך מאחר שמספר הנפגעים כיום גדול יותר וכולנו מרגישים חובה כלפיהם, ייתכן שכעת הוא העל המתאים שוועדת העבודה תחזק ותבדוק את תפישתנו על "חירות ממחסור", שהיתומים והשכולים זכאים לה.

הי"ר ר. הקטין:

רשות הדיבור לחבר הכנסת גבריאל כהן.

גבריאל כהן (מפלגת העבודה הישראלית):

כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה. בראשית דברי רצוני לברך ולשבח את שר הבטחון ואת יוזמי תיקון החוק במשרד הבטחון על כל התיקונים החיוביים והמכובדים הללו. אין ספק שהתיקונים הללו הם פרי רצון לפי

את הצורך לעזוב את שירות המדינה ולחפש עיסוק במקום פרטי כדי לא לאבד את הפנסיה של בעלה. וכן באותם מקרים - מעטים יותר בצבא ורבים יותר בשירות המדינה ובמוסדות - של אלמנים המאבדים את זכות הפנסיה של נשותיהם שנקתה בכסף ובוותק ובעבודה רבה.

היו"ר ד. הקטיון:

חברי הכנסת, תם הדיון על חוק שירות הקבע בצבא הגנה לישראל (גימלאות) (תיקון מס' 5), תשכ"ח-1967. תשובת השר תבוא באחת הישיבות בשבוע הבא. דלינו את סדר-היום לישיבה של היום. הישיבה הבאה - מחר בשעה 12.30. ישיבה זו נעולה.

בהודמנות זו- וחברת-הכנסת אלוני חסכה לי את הדברים, ולכן אזכירם בקיצור- אומר כמה מלים באוזני שר האוצר ושרים אחרים. פעולת חקיקה מבורכת זו שיום משרד הבטחון מדגישה את הליקויים בחוק שירות המדינה (גימלאות) לגבי האלמנות- ובצדק הוסיפה חברת-הכנסת אלוני גם את המקרים של אלמנים - של עובדי מדינה או עובדי מוסדות שאימצו לעצמם את חוק שירות המדינה, כמו האוניברסיטאות. אלמנה עלולה לאבד את הפנסיה של בעלה במקרה שהיא מוסיפה לעבוד בשירות המדינה ומקבלת משכורת, ולהיפך, דבר שמשרד הבטחון ידע להתגבר עליו. מן הדין ששר האוצר ישקול שנית את הבעיה הזאת, כלומר, לא לכפות על האלמנה של עובד מדינה

הישיבה ננעלה בשעה 19.02.